

Yhteishallinta virtavesien kunnostuksissa

Tapaustutkimus näkökulmien yhteensovittamisesta Korholankoskien
kunnostuksessa

Konsta Kallio
Pro-gradu -tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Yhteiskuntapolitiikka
Syksy 2017

TIIVISTELMÄ

YHTEISHALLINTA VIRTAVESIEN KUNNOSTUKSESSA

Tapaustudkimus näkökulmien yhteensovittamisesta Korholankoskien kunnostuksessa

Konsta Kallio
Yhteiskuntapolitiikka
Pro gradu-tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Teppo Kröger & Antti Puupponen
Ajanmääre: Syksy 2017
sivumäärä: 74 sivua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella yhteishallinnan (co-management) periaatteiden toteutumista Hankasalmen ja Konneveden kuntien alueella sijaitsevien Korholankoskien kunnostusprojektissa, joka toteutettiin vuosien 2009-2011 aikana. Tapaustudkimuksen muodossa toteutetussa tutkimuksessa on tarkasteltu Korholankoskien alueella vaikuttavien paikallistason käyttäjäryhmien edustajien Korholankoskiin liittämiä näkökulmia ja sitä, kuinka heidän näkökulmat on otettu huomioon kunnostuksen toteuttamisessa. Tutkimuksen näkökulma mahdollistaa kunnostuksien legitimititeettitaso tarkastelun välittömästi koskiin yhteydessä olevien toimijoiden tasolla.

Tutkimuksen aineiston muodostaa haastatteluaineisto, jonka olen koonnut viidestä paikallistason käyttäjäryhmän edustajalle tekemästä haastattelusta. Haastattelut ovat tehty teemahaastattelun periaatteita noudattaen vuonna 2014. Tutkimuksissa käytettyjen informanttien valikoinnissa olen käyttänyt lumipallo-otantaa. Haastatteluin kerätyn aineiston analysoinnin olen toteuttanut teoriohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että paikallistason käyttäjäryhmillä on monenlaisia näkemyksiä Korholankoskia kohtaan. Haastatteluaineisosta ilmeni, että paikalliset liittävät koskiin aineellisiin, ennen kaikkea kalastukseen liittyviä arvoja, mutta myös runsaasti aineettomia arvoja. Tulokset kuitenkin osoittavat, että paikallistason käyttäjäryhmien näkökulmat ovat suurilta osilta kunnostuksissa sivuutettu. Sen sijaan kunnostus on toteutettu ennen kaikkea kunnostajatahon näkemyksien mukaisesti.

Tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että Korholankoskien kunnostus ei täytä yhteishallinnan periaatteita. Tulosten perusteella ongelmia yhteishallinnan toteutumisessa aiheuttaa asiantuntijatahon vastuu kunnostuksen tuloksellisuudesta, paikallistason toimijoiden passiivisuus päätöksentekoon osallistumisessa sekä puutteellinen tiedonvaihtomahdollisuus kunnostajien ja paikallistason toimijoiden välillä.

Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella esitän, että verrattuna perinteiseen ylhäältä alas kohdistuvaan ohjaukseen, yhteishallinnan periaatteisiin tähtäävällä luonnonvarojen hallinnalla voidaan saavuttaa taloudellista etua ja suurempaa hyväksyttävyyttä vallankäytön kohteiden keskuudessa. Lisäksi esitän, että yhteishallinnan toteutumista Korholankoskien kunnostuksen kaltaisessa luonnonvarojen hallinnassa voitaisiin edistää luomalla toimiva tiedonvälitysfoorumi käyttäjäryhmien välille.

Avainsanoja: luonnonvarojen hallinta, legitimitetti, yhteishallinta, virtavedet, Korholankosket,

SISÄLLYS

1. Johdanto	2
2. Luonnonvarojen hallinta	6
2.1 Luonnonvarojen käytön murros.....	6
2.2 Luonnonvarakysymykset yhteiskunnallisina haasteina	10
2.3 Luonnonvarojen hallinnan legitimizeetti.....	12
2.4 Luonnonvarojen hallinnan uudet haasteet	14
2.5 Yhteishallinta luonnonvarojen hallintakeinona.	17
3. Virtavedet luonnonvaroina.....	23
3.1 Virtavesien käytön ja arvojen muutos	23
3.2 Virtavesien kunnostus.....	26
4. Tutkittava tapaus, Aineisto ja menetelmät	31
4.1 Korholankoskien kunnostus.....	32
4.2 Aineiston hankinta	35
4.3 Teemahaastattelu	38
4.4 Analyysimenetelmä	40
5. Tulokset.....	46
5.1 Näkökulmia Korholankoskiin.....	47
5.2 Näkökulmia ennen kunnostuksia	49
5.3 Näkökulmia kunnostuksen aikana	51
5.4 Näkökulmia kunnostusten jälkeen	54
6. Johtopäätökset ja pohdinta	59
6.1 Korholankosket luonnonresurssina.....	59
6.2 Yhteishallinta Korholankoskien kunnostuksessa.....	61
6.3 Pohdinta	65
7. Lähteet.....	70

1. JOHDANTO

Ympäristökysymykset ovat nousseet viime vuosikymmenien aikana ehkä suurimmaksi puheenaiheeksi poliittisessa keskustelussa. Ilmastonmuutoksen kaltaiset ylikansalliset ilmiöt ja luonnonvarojen kiihtyvä hupeneminen ovat pakottaneet sekä ylikansalliset tahot, että paikallistason toimijat yksittäistä kansalaista myöten pohtimaan suhdettaan luonnonvarojen käyttöön. Huoli luonnon ja ympäristön kestävästä käytöstä on johtanut laajaan ympäristöheräämiseen, jonka myötä ympäristökysymyksistä on tullut yhteiskunnallinen normi. (Chiras 2009, 14–18)

Kansojen teollistuminen ja vaurastuminen on nojautunut pitkälti luonnonvarojen voimakkaaseen aineelliseen hyödyntämiseen. Ympäristöheränteisyyden myötä ympäristöstä ja luonnonvaroista kiinnostuneiden käyttäjäryhmien määrä on kuitenkin lisääntynyt. Käyttäjäryhmien kasvun myötä myös luonnonvaroihin liitetään yhä enemmän erilaisia näkemyksiä. Enää luonnonvaroja ei nähdä pelkästään talouden intressejä palvelevina aineellisina resursseina. Sen sijaan teolliseen rationalismiin perustava luonnonvarojen voimaperäinen hyötykäyttö on saanut rinnalleen ja haastajakseen muita aineettomiin arvoihin perustuvia luonnonkäyttömuotoja esimerkiksi luonnonsuojelun ja vapaa-ajan aktiviteettien muodossa. Luonnonvarojen käytössä tapahtunutta muutosta voidaan kutsua produktivismista postproduktivismiin. (Rannikko & Määttä 2010.)

Kun ympäristöheränteisyyden myötä yhteiskunnan eri tasoilla erilaiset toimijat ovat alkaneet kantaa huolta luonnosta ja muodostamaan uudenlaisia näkökulmia luonnonvaroja kohtaa, on samanaikaisesti luonnonvarojen hallinta joutunut uudenlaiseen tilanteeseen. Perinteinen valtiojohtoinen ylhäältä alas suuntautuva ja pelkkään luonnontieteelliseen ympäristötietoon pohjautuva päätöksenteko on osoittautunut riittämättömäksi. Viime vuosikymmeninä luonnonvarojen hallinnassa onkin siirrytty valtiokeskeisestä hallintatavasta yhä moninaisempien tahojen vastuulle. (esim. Kyllönen 2010.)

Siirryttäessä monien valtiokeskeisestä luonnonvarojen hallinnosta monien toimijoiden verkostomaiseen ympäristönhallintaan, myös luonnonvarojen käytön oikeutusta, eli legitimizeetti joudutaan tarkastelemaan uudella tavalla. Huomio legitimizeettiä koskevissa kysymyksissä tulisi kiinnittää valtionhallinnon ja kansalaisen suhteen sijaan laajemman toimijajoukon välisiin suhteisiin.

Yhteishallinta (co-management) on luonnonvarojen hallintamenetelmä, joka pyrkii vastaamaan uudenlaisiin luonnonvarojen hallintaa koskeviin haasteisiin haastamalla perinteisen, ylhäältä alas suuntautuvan, tiedeperusteisen ja byrokraattisen luonnonvarojen hallinnan mallin tunnistamalla ja aktivoimalla käyttäjäryhmät mukaan prosessiin. (Carlsson & Berkes 2005).

Tässä tutkimuksessa kohdennan tarkastelun luonnonvarojen käytössä ja luonnonvarojen hallinnassa tapahtuneessa muutoksessa virtavesiin – jokiin, koskiin ja virtoihin, joiden käytössä tapahtunut muutos kuvastaa hyvin siirtymistä produktivismista postproduktivismiin. Suomen virtavesistä valtaosaa on aikojen saatossa käytetty ja muokattu voimaperäisesti teollistumisen ja aineellisen hyvinvoinnin kartuttamisen yhteydessä. Sitten ympäristötietoisuuden ja arvomaailman muuttumisen myötä muun muassa virtavesien luonnonsuojelun, virkistyskäytön sekä matkailun tarpeet ovat nousseet taloudellisten hyötynäkökulmien rinnalle (Jomola ym. 1998). Virtavesien teollinen hyötykäyttö on hiipunut intensiivisimmän teollistumiskauden jälkeen, ja virtavesiä on viime vuosikymmenien aikana kunnostettu runsaasti hyvin tuloksin. Esimerkkinä onnistuneesta kunnostusprojektista on Vantaanjoen kunnostus, jossa likaviemäriksi tituleerattu virtavesi kohennettiin Suomenlahden parhaaksi taimenjoeksi. (Marjamäki 2017.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen tapaustutkimuksen muodossa Hankasalmen ja Konneveden kuntien alueella sijaitsevien Korholankoskien vuosina 2009–2011 toteutettua kunnostusprojektia. Tarkoituksena on selvittää, minkälaisia näkökulmia koskien

kunnostuksessa osallisina olevilla intressiryhmillä on Korholankoskia kohtaan. Samalla pyrin selvittämään, miten ja millä tasolla yhteishallinnan periaatteita on käytetty kunnostusprosessissa. Saatujen tulosten perusteella pyrin tarkastelemaan yhteishallinnan käytön mahdollisuuksia virtavesien kunnostuksissa, sekä pohtimaan yleisemmin luonnonvarojen hallintaan liittyviä legitimitteettikysymyksiä.

Koen virtavedet ja niiden kunnostukset kiinnostavaksi tutkimuskohteeksi, koska virtavedet ovat olleet merkittävässä roolissa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan syntyisessä etenkin metsäsektorin kasvuaikana, kun jokia ja virtoja on valjastettu teollisuuden käyttöön (Eloranta 2010). Virtavedet ja niiden kunnostukset ovat kuitenkin jääneet pienelle huomiolle yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, vaikka virtavesien tilanne on saanut viime vuosina mediahuomiota esimerkiksi julkisuuden henkilöiden kautta. (Nykänen 2013.)

Virtavesien kunnostuksia on tarkasteltu pääsääntöisesti taloudellisista (ks. esim. Louhi 2010.) ja ekologisista – etenkin kalakantoihin liittyvistä näkökulmista. (ks. esim. Koljonen 2011.) Tutkimusta virtavesien kunnostuksiin liittyvistä sosiaalisista ja aineettomista arvoista ei ole kuitenkaan tehty ja tällöin taloudelliset seikat ovat korostuneet kunnostusten tulosten tarkastelussa. Muun muassa Eloranta (2010) on todennut, että virtavesistä on kiinnostunut yhä suurempi määrä erilaisia intressi- ja käyttäjäryhmiä. Samalla virtavesiin liitetyt aineettomat arvot ovat nousseet suurempaan arvoon esimerkiksi luontomatkailun lisääntyessä.

Mielestäni on tarpeellista tutkia virtavesien kunnostuksista käyttäjäryhmille koituvia vaikutuksia sekä kunnostusten legitimitteettiä yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Moninaisten käyttäjätahojen luonnonvarojen hallinta vaatii kansalaisyhteiskunnan näkökulmien ja ihmisten arkisten tarpeiden huomioimista. Tämä pätee myös virtavesien kunnostuksissa. Myös Massa (1998) on todennut, että ilman yhteiskuntatiedettä ympäristöä

ja luonnonvaroja koskevasta tutkimuksesta puuttuu kulttuurin muutoksen ja muuttamisen näköala.

Tutkielma etenee siten, että luvussa 2 kuvaan luonnonvarojen käytössä historian saatossa tapahtunutta muutosta, ja sitä kuinka tämän muutoksen myötä myös luonnonvarojen hallinta muotoutunut monien toimijoiden verkostomaiseksi kanssakäymiseksi. Luvussa 3 perehdyn tarkemmin tutkielmani kannalta oleellisimpaan luonnonvaraan – virtavesiin ja niiden kunnostuksiin. Luvussa 4 esittelen tutkittavan tapauksen, eli Korholankoskien kunnostuksen. Samassa luvussa kerron myös tutkielman aineistosta, sen hankinnasta sekä käyttämästäni analyysimenetelmästä. Luvussa 5 esittelen saatuja tuloksia. Lopuksi luvussa 6 teen tuloksien pohjalta johtopäätöksiä ja pohdin tapaustutkimuksessa saatuja tuloksia laajemmassa mittakaavassa.

2. LUONNONVAROJEN HALLINTA

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen teoriapohjaa. Keskeisenä käsitteenä on *luonnonvarat* ja niiden *hallinta* ympäristöpolitiikan keinoin. Tutkielman keskeisimpänä luonnonvarana on Korholankosket, mutta tässä luvussa käsittelem luonnonvaroja yleisesti. Esittelen miten luonnonvarojen käytön perusteet ovat muotoutuneet aikojen saatossa *produktiivisesta* mallista *postproduktiiviseen* malliin. Samalla julkisen vallan toteuttama luonnonvarojen *hallinto* on muuttunut moninaisimpien tahojen ja useiden näkökulmien säilyttämäksi *hallinnaksi*. Tämän muutoksen pohjalta käsittelem sitä, millaisia haasteita luonnonvarojen hallinnassa tulee nyt ja tulevaisuudessa ottaa huomioon, jotta päätöksenteko olisi kestävä ja ilmentyisi luonnonvarojen käytöstä kiinnostuneille käyttäjärühmille oikeutettuna eli *legitiiminä*. Esittelen myös *yhteishallinnan* teorian, joka pyrkii lisäämään luonnonvarojen hallinnan legitimitettä osallistamalla käyttäjärühmät tasavertaisesti mukaan päätöksentekoon.

2.1 Luonnonvarojen käytön murros

Ihminen on sekä lajina että yksilönä riippuvainen luonnosta. Luonnon hyödyntäminen, luonnon tuottamien hyödykkeiden käyttö, on ihmiselle kuten kaikille muillekin eliöille välttämätöntä. Ihmisen toiminta poikkeaa kuitenkin ratkaisevasti muiden eläinten toiminnasta ensinnäkin siinä, että se on aktiivista. Ihminen ei eläinten tavoin altistu sokeasti luonnonlakien armoille, vaan voi tietoisesti käyttää luonnonlakeja hyväkseen tavoitteittensa saavuttamiseksi. (Chiras 2009, 14.)

Ihminen on historiansa saatossa oppinut käyttämään hyväkseen luonnon tuotteita ja raaka-aineita – luonnonvaroja, sekä muokkaamaan luontoa omiin tarpeisiinsa. Luonnonvarojen tehokas käyttö on luonut perustan ihmiskunnan aineelliselle menestykselle ja hyvinvoinnille. Luonnonvarojen moninaisella käytöllä on myös kääntöpuolensa. Ihmisen pyrkimys hallita

luontoa kehittämillään tekniikoilla on aiheuttanut ympäristössä monenlaisia muutoksia, jotka ovat osoittautuneet haitalliseksi myös ihmiselle itselleen. (Järvelä & Wilenius 1996.)

Teollistuneet hyvinvointivaltiot on rakennettu pääosin maailmansodan jälkeisenä aikana, jolloin teollistuminen ja urbanisoituminen etenivät ja talous kasvoi voimakkaasti. Samalla hyvinvointivaltion peruspilarit pystytettiin joukkotuotantoa ja kulutusta tukevan talouspolitiikan varaan, millä on voitu turvata pienituloisten kulutuskysynnän lisäämistä. Jatkuva talouskasvu, täystyöllisyyden turvaaminen ja pienituloisten kulutuskysynnän lisääminen olivat hyvinvointivaltioiden kasvukaudella myös sosiaalipolitiikan tavoitteita. Luonnon ja ympäristön asettamia rajoituksia ei juurikaan pohdittu. (Hirvilampi & Massa 2009, 116.)

Suomi on tunnettu metsistään, soistaan, ja vesistöistään. Nämä luonnonvarat ovat tarjonneet suomalaisille ruokaa, raaka-aineita ja energiaa kautta aikojen. Teollistumisen aikakaudella näiden luonnonvarojen hyväksikäytöllä oli merkittävä rooli maamme kehityksessä kansainväliseksi hyvinvointivaltioksi. Muiden teollisten hyvinvointivaltioiden kehityksen mukaisesti myös Suomessa luonnonvarojen käyttö tapahtui pitkään taloudellisten intressien perusteella. Ympäristöseikat alkoivat nostaa päätään 1960- ja 1970-luvun taitteessa, jolloin Suomi kehittyi vauhdilla sodanjälkeisen ajan maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollisuusmaaksi. Tällöin alkoi myös muotoutua suomalainen ympäristöpolitiikka.

1960-lukua leimasivat monet yhteiskunnalliset murrokset. ihmisen toiminnan vaikutuksia luontoon ja ympäristöön alettiin tarkastelemaan uudelta näkökulmasta samalla kun ihmisen toiminnasta aiheutuneet ympäristöongelmat alkoivat ilmentyä entistä konkreettisemmin. Päähuomio kiinnittyi luonnon saastumiseen sekä luonnonvarojen nopeaan ehtymiseen, joiden keskeisimmäksi aiheuttajaksi nähtiin teollisuus. Samanaikaisesti ympäristö käsitteenä sai uudenlaisen merkityksen. Muutosta kuvaa se, kuinka luonnonsuojelu -käsitteestä, joka tarkoitti rajallisten luonnonympäristöjen

suojelemista esimerkiksi kauneusarvoihin nojaten, siirryttiin laajempaan ympäristönsuojelukäsitteeseen. (Lehtinen & Rannikko 1994 11–12.)

Nienensteldin (1997, 24) mukaan 1960-luvulla ympäristönsuojelu -käsitteen yleistymisen myötä ympäristö nähtiin laajempana kokonaisuutena kuin tietynä luonnonympäristönä tai maisemana. Ympäristönsuojelussa huomio kiinnittyi laajemmin luonnonympäristön kaikkiin puoliin, niin myös ihmisen muokkaamaan ympäristöön. Ympäristönsuojelun myötä ihmisen ja luonnon suhde ymmärrettiin aiempaa laajemmin – ihminen on kiinteä osa luontoa ja siitä riippuvainen ja ihmisen hyvinvointi on täten yhteydessä luonnon hyvinvointiin. Näin ollen ihminen ei voi menestyä, jos luonto kärsii. (Nienstedt 1997, 24.) Ympäristökysymykset alkoivat saada myös globaaleja merkityksiä 1960-luvulla, jolloin taloudellinen kasvu, hyvinvoinnin edistäminen sekä köyhyiden poistaminen nousivat ympäristöllisinä kysymyksinä maailmanlaajuisesti. (Järvelä & Uurtimo 1992, 13–14.)

Entistä kokonaisvaltaisempi ympäristövaikutusten havaitseminen johti ympäristökysymysten yhteiskunnallistumiseen länsimaissa ja myös Suomessa. Lehtinen ja Rannikko (1994, 12) kuvaavat 1960-luvun jälkipuoliskoa ja 1970-luvun alkua ympäristöajattelun radikalisoitumisen kaudeksi, jolloin nuoret ympäristöaktivistit alkoivat tuoda ympäristöasioita julkisuuteen. Ympäristöongelmia alettiin hahmottaa omana lohkonaan – ympäristöpolitiikkana. Ajan hengen mukaisesti ongelmien ratkaisijana luotettiin valtioon ja näin ollen julkinen valta otti vastuun ympäristön tilasta. Rannikon (2003, 164) mukaan aikakauden ajattelua leimasi usko siihen, että ympäristöriskit ovat ratkaistavissa tieteen, politiikan ja suunnittelun avulla.

Suomessa ensimmäinen laajaa huomiota kiinnittänyt ympäristöongelma oli teollisuuden aiheuttama vesistöjen saastuminen. Saastunut vesi oli jo sinänsä terveysriski, mutta elintason nousu ja lisääntyvä vapaa-aika vaikuttivat siihen, että myös vesistöjen ulkoilu- ja virkistyskäytön merkitys ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle nousivat esille vesistöjen

turmeltumisin yhteydessä. Huoli vesistöistä kuvasi hyvin sitä yleistä ympäristöä ja luontoa kohtaan tapahtunutta suhtautumisen muutosta 1960-luvun radikalisoitumisen aikana - luonnonvarojen käyttö sai laaja-alaisempia merkityksiä. Aihepiiri liitti myös ihmisen hyvinvoinnin ja luonnon yhteen. (Nienstedt 1997, 21.)

Lisääntyneestä ympäristötietoisuudesta huolimatta ympäristökysymykset jäivät vielä 1960-luvun loppupuolella poliittisessa päätöksenteossa taka-alalle, kun tärkeämmäksi huolen aiheeksi nousi vuosikymmenen lopun taloudellinen taantuma. 1960- ja 1970-lukujen vaihteesta lähtien järjestöjen ulkopuolinen, ruohonjuuritason liikehdintä ympäristöasioissa lisääntyi kuitenkin selkeästi. Tämä liikehdintä kärjistyi 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa paljon julkisuutta osaksi saaneissa suoran toiminnan ympäristökiistoissa, joista eniten huomiota sai Kojjärven tapaus vuonna 1979. Estääkseen lintujärvenä tunnetun Kojjärven kuivatuksen, aktivistit kahlitsivat itsensä kaivinkoneisiin ja patosivat oja lapioilla. Kojjärvi-liikkeen aktivistien toiminnan taustalla oli luottamuksen ja uskon puute valtiovaltaan ympäristöongelmien ratkojana ja ympäristöasioiden edistäjänä. Tällöin lähestymistavaksi valittiin suoran toiminnan muodot. (Lehtinen & Rannikko 1994, 11–13.)

Kojjärvi-liikkeen on katsottu edustavan vaihtoehtoisuutta ympäristöön liittyvien arvojen ja elämäntapojen suhteen. Kysymys ei siis ollut pelkästään radikaalista toiminnasta, vaan laajemmin kulutusyhteiskuntaan ja ympäristöasioiden päätöksentekoprosesseihin kohdistuneesta kritiikistä. Kojjärvi -liikkeen saama julkisuus herätti laajaa keskustelua ympäristökysymyksistä, ja nosti ympäristökysymykset lopullisesti kansalliseen politiikkaan. Liikehdintä joudutti muun muassa ympäristöministeriön perustamista ja vihreiden tuloa eduskuntaan. (Andersson 2004.)

Huomionarvoista oli se, että ympäristöliikehdinnän alkuvaiheessa aktivistit olivat saaneet usein biologin tai muun luonnontieteellisen koulutuksen. Tällaiset ammattimaiset piirteet hävisivät kuitenkin nopeasti ympäristöliikkeestä ja aktivistien koulutustausta monipuolistui.

Samalla liikkeet muotoutuivat kansalaisyhteiskunnassa vaikuttaviksi poliittis-moraalisiksi yhteisöiksi. Vastuuta ympäristöstä ja luonnonvarojen hallinnasta ei kaadettu enää yksinomaan rakenteille ja järjestelmille, vaan myös yksilöillä ja heidän valinnoilla katsottiin olevan entistä enemmän vaikutusta. (Rannikko ym. 2003, 167–168.) Ympäristöliikkeen laajentumisen myötä ympäristökysymykset tulivat yhä läheisemmäksi osaksi kansalaisten arkea.

2.2 Luonnonvarakysymykset yhteiskunnallisina haasteina

Ympäristöliikkehinnän alkuaikoina oli tilausta ryhmille, jotka toivat ympäristöasiat julkisuuteen uutena kysymyksenä. Sitten tietoisuus ympäristöongelmia kohtaan on lisääntynyt merkittävästi. 1980-luvulla julkisuuteen nousivat suuret globaalit ympäristöuhat, kun tietoisuus ilmastonmuutoksen ja otsonikerroksen ohenemisen kaltaisista ympäristöongelmista kasvoi. Lisäksi vuonna 1987 Brundtlandin komission raportissa *Yhteinen tulevaisuutemme* esiteltiin ensi kertaa kestävän kehityksen periaate, joka peräänkuulutti ympäristön, ihmisen ja talouden tasapuolista huomioimista kaikessa päätöksenteossa niin globaalilla kuin paikallisella tasolla. Ympäristöasiat tulivat kestävän kehityksen myötä yhä tiiviimmäksi osaksi kaikkea yhteiskunnallista päätöksentekoa. (Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio., Rautiainen & Anttonen 1988.)

Ympäristöä ja luonnonvaroja koskevista kysymyksistä on muotoutunut ympäristöasennoitumisen ja kestävän kehityksen strategioiden myötä erittäin merkittävä yhteiskuntatieteellinen haaste. Luonnonvarojen kestävä käyttö edellyttää perinteisen taloutteen ja kilpailukykyyn liittyvän näkökulman ohella myös ympäristö- ja sosiaalisen näkökulman huomioimista. Sairisen (2009, 131–133) mukaan ympäristönäkökulma onkin pyritty liittämään sekä politiikan, että talouden eri sektoreiden toimintaa. Näin ollen ympäristömyönteisestä toimintatavasta on tullut yhteiskunnallinen normi, kun aiemmin se oli poikkeus tai vaihtoehto. Ympäristökysymys vaikuttaa laajasti ja syvällä yhteiskunnan ja

yhteisöjen käytännöissä ja toiminnassa. Nykyään kaikki haluavat kantaa huolta ympäristöstä ja ympäristön puolestapuhujia on kaikkialla.

Luonnonvarojen käytössä tapahtunutta muutosta voidaan nimittää siirtymäksi produktivismista postproduktivismiin. Produktivistisessa mallissa luonnon pääasiallisena tehtävänä oli tuottaa mahdollisimman paljon ruokaa, puuta ja muita hyödykkeitä ihmisten tarpeisiin. Postproduktivistinen luonto puolestaan on monenlaisen yksilöllisen kulutuksen kohde ja elämysten lähde. (Halfacree 1997).

Kaupungistumisen ja palkkatyöhön siirtymisen myötä myös ihmisten vapaa-ajan osuus on lisääntynyt, mikä on heikentänyt produktiivisen mallin hyötynäkökohtien varaan rakentunutta perinteistä luontokäsitystä. Samalla luonnonsuojelun, virkistyksen sekä matkailun tarpeet ja vaatimuksen ovat nousseet voimakkaammin esille luonnonvarojen käyttöä koskevassa keskustelussa. (Lehtinen 2005). Uusien näkökulmien taustalla vaikuttavat myös uudenlaiset luontoa koskevat eettiset arvot, joissa ihmistä ei nähdä luonnon ulkopuolisena hallitsijana vaan ekologisen yhteisön yhtenä jäsenenä. (Rannikko & Määttä 2010, 22)

Samalla, kun luonnon ja luonnonvarojen käyttö on moninaistunut ja sen käyttöön liittyvät vaatimukset ovat lisääntyneet, on myös luonnonvarojen käytön toimijakenttä muuttunut. Luonnossa liikkuu niin metsästäjiä, kalastajia, retkeilijöitä kuin kesämökkeilijöitä, joilla on kaikilla omanlaisensa intressit luonnonvaroja kohtaa ja halukkuutta osallistua niitä koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi luonnonvarojen käyttö on muuttunut yhä enemmän kansainvälisemmäksi toiminnaksi ja ympäristöongelmat maailmanlaajuisiksi. Tämän lisäksi EU-jäsenyyden myötä Suomi on sitoutunut noudattamaan unionin ympäristöpolitiikan lainsäädäntöä.

Luonnonvarojen käytön moninaistuesssa luonnonvarakysymykset ovat muotoutuneet haasteellisiksi yhteiskunnallisen hallinnan ongelmiksi, koska niissä on sovittava yhteen lukuisien toimijoiden ja käyttäjäryhmien erisuuntaisia intressejä, arvoja ja näkemyksiä sekä toimittava alueellisesti ja ajallisesti useilla ulottuvuuksilla. (Sairinen 2009, 149.) Myös Rannikon (2010, 258) mukaan keskeinen haaste luonnonvarojen hallintaa koskevassa päätöksenteossa on ottaa laajemmin huomioon eri käyttäjäryhmien näkemykset ja tarpeet. Monenlaisten käyttäjäryhmien eriävät näkökulmat luovat myös uudenlaisia haasteita luonnonvarojen hallinnan legitimitetille.

2.3 Luonnonvarojen hallinnan legitimitetti

Yleisellä tasolla legitimitetillä viitataan jonkin asian oikeaan tai oikeutettuun asemaan ja käyttötapaan. Käsitteellä voidaan kuvata oikeaa ja hyväksyttyä kielenkäyttötapaa tai eettistä periaatetta siinä missä poliittista järjestelmääkin. Perinteisesti legitimiisyys on liitetty erityisesti hallitsijoiden tai hallitusten tärkeäksi ominaisuudeksi. (ks. esim. Fabienne 2017.)

Legitimitetillä voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita, mutta yleisesti legitimiisillä viitataan olemassa olevien instituutioiden ja toimijoiden – hallitusten, viranomaisten ja yritysten - vallankäytön hyväksymiseen. Legitimitetti viittaa siihen, että vallankäytön kohteet kokevat vallan oikeutetuksi ja ovat sen vuoksi valmiita alistumaan sääntöihin ja määräyksiin. Esimerkiksi länsimaisen demokratiakäsityksen ytimessä on keskeinen vaatimus siitä, että poliittisen vallankäytön kohteena olevien ihmisten ja ryhmien tulee pystyä hyväksymään heidän suuntaansa kohdistuva oikeudellinen ohjaus. (esim. Beetham 1991.) Demokraattisessa vallankäytössä vallankäytön alaisten, eli kansalaisten, mielipiteellä on siis tärkeä rooli siinä, millaiset päätökset ovat mahdollisia.

Kyllösen (2010, 29–30) mukaan legitimitetin käsite liittyy suhteeseen legitimiisyyskohteen ja legitimiisyysyleisön välillä. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tällainen legitimiisyysuhde liittyy erityisesti vallankäytön oikeuttamiseen vallankäyttäjän ja

vallankäytön alaisen välillä. Ollakseen legitiimiä vallankäytön pitää Kyllösen mukaan täyttää seuraavat edellytykset:

- Vallankäyttö on hankittu ja sitä käytetään oikeutettujen periaatteiden mukaan
- Vallankäytön päämäärät ovat oikeutettuja
- Vallankäytön alaiset ovat ilmaisseet hyväksyvänsä vallankäytön

Mikäli vallankäyttö ei täytä edelle määritettyjä legitiimisyyskriteereitä, voi päätöksenteon kannatus ja hyväksyttävyyden laskea vallankäytön alaisten, eli kansalaisten silmissä. Tällöin voidaan puhua legitimititeetikriisistä tai legitimititeettivajeesta. Beethamin (1991, 20) mukaan legitimititeettivajeella tai -kriisillä tarkoitetaan tilannetta, jossa vallankäyttöä oikeuttavat säännöt, menetelmät ja päämäärät eivät ole enää yhteneväisiä vallankäytön alaisten näkemyksien kanssa. Tällaiset eroavaisuudet voivat ajan myötä johtaa ristiriitaisuuksiin ja vallankäytön alaisten avoimeen kieltäytymiseen hyväksymästä vallankäyttöä.

Myös luonnonvarojen käyttöön liittyvällä vallankäytöllä tulee olla legitimititeetti. Legitimititeetikriteerien mukaisesti luonnonvarojen hallintaa oikeuttavat säännöt, menetelmät ja päämäärät tulee olla yhteneväisiä vallankäytön alaisten näkemyksien ja uskomusten kanssa. Ilman kyseisten kriteerien täyttymistä luonnonvarojen hallinta ajautuu legitimititeettivajeeseen. Suomessa luonnonsuojelua leimanneet voimakkaat konfliktit Kojjärvi mukaan lukien ovat esimerkkejä luonnonvarojen hallintaan liittyvästä legitimititeettivajeesta.

Luonnonvarojen käytön legitiimisyyskriteerit muuttuvat ajan myötä. Kuten luvussa 1 ilmenee, ovat luontoa ja ympäristöä koskeva tieto, näkemykset sekä käyttäjäryhmät ajan saatossa muuttuneet suuresti. Luonnonvarojen käytön moninaistumisen myötä myös legitimititeetikriteerit ovat muuttuneet. Suomessa luonnonvarojen intensiivisen käytön legitimititeetti säilyi korkeana pitkään, kun käytön hyödyt levisivät laajoihin

kansalaispiireihin ja ihmisten elintaso nousi. Legitimiteettikriteerien uudelleenmuokkautuminen käynnistyi, kun luonnonvaraintensiivisten alojen, etenkin metsäteollisuuden merkitys työllistäjänä ja hyvinvoinnin tuottajana väheni. Tämän myötä luonnonvarojen vakiintuneiden käyttötapojen legitimiteetti on heikentynyt. (Rannikko & Määttä 2010, 10)

Ympäristöongelmien hallinta, luonnonsuojelu ja luonnonvarojen kestävä käyttö synnyttävät uusia legitimiisyyden kohteita, jotka on oikeutettava uusien yhteisöjen näkökulmasta. Luonnonvarojen legitimoimisessa käytössä huomioon tulisi ottaa talous, tuotanto ja ympäristö sekä niiden kytkennät sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin. Monien toimijoiden erisuuntaisten intressien ja arvojen yhteen sovittaminen luo kuitenkin uudenlaisia legitimiteetti-ongelmia luonnonvarojen käyttöä kohtaan. (Kyllönen 2010, 32)

Legitiimillä voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita eikä legitimiteetille tai legitimiteettivajeelle ole olemassa yksiselitteistä mittaria. Tässä tutkimuksessa oleellista on se, että legitimiteettiin käsite on sidoksissa ensisijaisesti vallankäytön kohteiden näkökulmaan. Legitimiteetti yhdistyy siis tosiasialliseen hyväksyvyyteen ihmisten parissa. Näkökulmani perustuu ajatukseen siitä, että kansalaiset ovat demokraattisessa valtiossa periaatteessa viime kädessä asioiden päättäjiä, sekä siihen, että vallankäytön kohteena olevien ihmisten ja ryhmien tulee pystyä hyväksymään heidän suuntaansa kohdistuva oikeudellinen ohjaus.

2.4 Luonnonvarojen hallinnan uudet haasteet

Käytetään luonnonvaroja sitten mihin tai miten tahansa, pitkäaikaisessa käytössä on varmistettava, että ekosysteemi pysyy toimivana, eli luonnonvaroja on jollain tavalla hallittava. Luonnonvarojen hallinnalla tarkoitetaan institutionaalisia järjestelyjä, joilla ohjataan yksilöiden tai organisaatioiden harjoittamaa luonnonvarojen käyttöä. Instituutioilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sääntöjä sekä niitä ylläpitäviä sosiaalisia ja kulttuurillisia

järjestelmiä. Näin ollen luonnonvarojen hallinta kuvaa yhteiskunnallisia ja/ tai yhteisöllisiä ympäristöratkaisuja sekä niihin liittyviä prosesseja ja toimijoita. Luonnonvarojen hallinta - käsite laajentaa täten tarkastelun muihinkin kuin julkisvallan toimijoihin. (Sairinen 1998, 139–140.)

Laajemman toimijajoukon huomioiminen luonnonvarojen hallinnan ratkaisuisissa on tarpeellista. Luonnonvarojen hallinta on joutunut uuteen tilanteeseen, kun yhteiskunnan eri tasoilla eri toimijat ovat alkaneet kantamaan huolta luonnosta ja pohtia sitä millä oikeudella ja miten luontoa saa käyttää. Muutoksen on todennut muun muassa Kyllönen (2010, 51), jonka mukaan pitkälti kansallisvaltioihin sidotut perinteiset ympäristöhallinnon rakenteet eivät enää ole riittäviä moninaistuneiden luonnonvarakysymysten hallinnassa.

Luonnonvarakysymyksiä käsittelevä ja hallintatavoista onkin tullut ympäristöpolitiikassa yhä polttavampi kysymys. On havaittu, että luonnontieteellinen ympäristötieto ei yksin riitä tarvittavien uusien käytäntöjen kehittämiseen yhteiskunnassa. Kun ympäristöongelma on tunnustettu, niin jäljelle jää vielä lukuisia yhteiskunnallisia kysymyksiä. On päätettävä politiikan tavoitteista, sopivista toimenpiteistä, toimien aikatauluista ja alueellisesta laajuudesta sekä toimijoiden keskinäisistä vastuista ja vuorovaikutuksesta. (Järvelä & Uurtimo 1992, 81.)

Luonnonvarojen hallinta on yhä enemmän vuorovaikutusta erilaisten toimijoiden kesken siten, että julkisen vallan, yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijat verkottuvat keskenään ja vaikuttavat toisiinsa uusin tavoin. Kyllönen (2010, 22) kuvaa luonnonvarojen käytön moninaistumista ja käyttöön liittyvien vaatimusten lisääntymistä muutoksena valtioiden ympäristöhallinnosta monien toimijoiden verkostomaiseen ympäristön hallintaan. Tällöin myös luonnonvarojen käytön legitimitetin tarkastelussa huomio tulisi kiinnittää valtionhallinnon ja kansalaisen suhteen sijaan laajemman toimijajoukon välisiin suhteisiin.

Luonnonvaroihin liittyvien näkökulmien lisääntyessä on myös luonnonvarojen hallinnan legitimizeettiä lähestyttävä monesta näkökulmasta. Kun luonnonvarojen hallinta on siirtynyt moninaisemman toimijajoukon verkostoille, on legitimizeettisuhteiden tunnistaminen käynyt entistä vaikeammaksi. Miten erottaa verkostomaisesta ympäristöhallinnasta siihen sisältyvät legitimiisyysuhteet? Mitkä ovat legitimizeetti vaativia kohteita, ja ketkä ovat niiden legitimiisyysyleisöjä? (Kyllönen 2010, 33.)

Luonnonvaroja koskevissa kysymyksissä asiantuntijätiedolla ja tieteellisellä asiantuntemuksella on ollut merkittävä rooli ympäristöpolitiikassa 1960-luvun ympäristöheräneisyyden synnystä lähtien. Pelkkään asiantuntijatietoutteen nojautumisessa on kuitenkin omat ongelmansa, sillä luonnonvarojen ja ympäristön käyttö tapahtuu monissa erilaisissa sosiaalisissa, institutionaalisissa ja luonnonolosuhteissa. Olosuhteet saattava poiketa tapauskohtaisesti hyvinkin paljon toisistaan, mikä tekee luonnonvarojen hallinnasta vaikeaa, kun ratkaisut, jotka sopivat yhteen tilanteeseen, eivät välttämättä sovi toiseen. Luonnonvarojen hallinnan legitimizeettiin vaikuttavat myös monet yhteiskunnalliset arvot ja päämäärät: ihmisten poliittinen tasa-arvo ja autonomia, tehokas päätöksenteko tai sisällölliset päämäärät kuten luonnonsuojelu. (Kyllönen 2010, 54.)

Usein tieteellisen tutkimustiedon yhteensovittaminen luonnonvarojen käyttäjäryhmien arkikokemusten kanssa onkin ongelmallista. Salonen (2005, 93) toteaa, että luonnonvarojen käyttäjäryhmillä on hallussaan niin sanottua maallikkotietoa, joka on kertynyt läheisestä yhteydestä luonnonvaraan. Tämä tieto jää kuitenkin yleensä huomioimatta ylhäältä alaspäin suuntautuvassa päätöksenteossa.

Asiantuntijuuden sijaan luonnonvarojen hallinnan kasvava trendi on ollut osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja avoimuuteen nojaavat päätöksentekoperiaatteet. Ylhäältä alas tapahtuvan ohjauksen rinnalle ja sijalle on tullut deliberatiivinen luonnonvarojen hallinnan periaate, jolle ominaista on paikallista osallistumista, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia

sekä eri toimijoiden yhteistyötä ja kommunikatiivisuutta korostavat lähestymistavat. Monien toimijoiden ja erilaisten näkökulmien monimutkaistuttaneessa maailmassa Deliberatiivinen luonnonvarojen hallinta pyrkii lisäämään legitimitettä ja aitoa osallisuutta. (Berkes, Armitage & Doubleday cop. 2007.)

Deliberatiivisessa luonnonvarojen hallinnassa pyritään huomioimaan kaikkien tietyn luonnonvaran käytöstä kiinnostuneiden toimijoiden toiveita ja näkemyksiä luonnonvaraa koskevassa asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sairisen (2009, 147–148) mukaan deliberatiivisen hallinnan oletetaan tuottavan laadukkaampia ja ympäristömyönteisempiä päätöksiä, kun osallistumismahdollisuudet ja vuorovaikutus paranevat. Myös Mansbridgen (1999, 211–212) mukaan deliberatiivinen lähestymistapa parantaa politiikan laatua sekä tuloksiltaan, että prosesseiltaan ja samalla aktivoi kansalaisia.

2.5 Yhteishallinta luonnonvarojen hallintakeinona.

Yhteishallinta (co-management) on deliberatiivinen luonnonvarojen hallintamenetelmä, joka pyrkii vastaamaan uudenlaisiin luonnonvarojen hallintaa koskeviin haasteisiin haastamalla perinteisen, ylhäältä alas suuntautuvan, tiedeperusteisen ja byrokraattisen luonnonvarojen hallinnan mallin tunnistamalla ja aktivoimalla käyttäjäryhmät mukaan prosessiin. Yhteishallinnalla viitataan yleisimmin erilaisiin vallan- ja vastuunjakojärjestelyihin julkisen vallan ja luonnonvarojen käyttäjäryhmien välillä. Yhteishallinnan perimmäinen tarkoitus on entistä tehokkaampi ja legitimiimpi luonnonvarojen hallinta. (Berkes, ym. 2007, 14.)

Yhteishallinnalle on olemassa monenlaisia määritelmiä. Ensimmäisenä yhteishallinnan käsitettä määrittivät McCay ja Acheson vuonna 1987. Heidän mukaansa yhteishallinnassa on kyse käyttäjätahon poliittisesta vaatimuksesta jakaa hallintavaltaa ja –vastuuta julkisen vallan kanssa (McCay & Acheson 1987, 32.) Sittenkin yhteishallinnan käsite on

muotoutunut koskemaan yhä monimuotoisempia vallanjaon muotoja eri tason toimijoiden välillä (Berkes, ym. 2007, 3).

Raakjaer Nielsen ja Vedsmand (1997, 277) määrittelevät yhteishallinnan yksinkertaisesti tilanteeksi, jossa päätökset tehdään yhteistyönä valtiovallan ja paikallisten käyttäjryhmien välillä. Carlsson (2005) on täsmentänyt tätä tulkintaa. Hänen tulkinnan mukaan yhteishallinta tarkoittaa ongelmanratkaisuprosessia, jossa eri käyttäjryhmien edustajat, valtion viranomaiset ja tutkimuslaitokset osallistuvat yhteistyössä päätöksentekoon sekä jakavat valtaa ja vastuuta luonnonvaran hallintaan liittyen. Yhteishallinnan tarkoituksena on jakaa sääntelyn vastuuta enemmän käyttäjryhmille. Yhteishallintaa voidaan Carssonin mukaan soveltaa kansallisilla, alueellisilla tai paikallisilla tasoilla.

Yhteishallinnalle ei ole olemassa kaikkialla pätevää määritelmää, sillä jokainen yhteishallinnan järjestelmä on ainutlaatuinen, ja täten yhteishallinnan toteutumista tulee käsitellä tapauskohtaisesti. Tämän vuoksi ei voida listata tiettyjä elementtejä, jotka löytyisivät jokaisesta yhteishallinnan järjestelmästä. Sen sijaan voidaan pohtia piirteitä, jotka ovat yleisesti yhteishallinnalle tyypillisiä. Tällaisia piirteitä ovat muun muassa neuvottelu ja oppiminen sekä vastuun ja vallan jako. (Armitage, Berkes & Doupleday 2007, 2–18.)

Myös prosessinomaisuus on oleellinen yhteishallintaa kuvastava termi. Yhteishallinnassa sen eri osapuolet käyvät keskenään jatkuvaa neuvottelua ja oppivat tekemällä kaiken aikaa. Luonnonvarojen hallinnan kysymykset ovat usein pitkäkestoisia prosesseja, jossa saattaa tulla vastaan monenlaisia odottamattomia tilanteita. Sen vuoksi myös yhteishallinta tulisi nähdä jatkuvana ja joustavana prosessina, joka pystyy muuttamaan muotoaan erilaisten ennalta-arvaamattomien muutosten myötä. (Berkes ym. 2007, 2–18.)

Yhteishallinnan nähdään parantavan luonnonvarojen hallinnan legitimizeettiä monin eri tavoin. Yhteishallintaprosessi tavallaan pakottaa paikalliset käyttäjryhmät sekä

valtionhallinnon ja tutkimuksen edustajat kanssakäymiseen. Tämä lähentää ryhmien edustajia ja auttaa osaltaan ymmärtämään toisten näkemyksiä. Samalla käyttäjäryhmien arkikokemusten myötä karttunut maallikkotieto saadaan paremmin mukaan päätöksentekoon tutkimustiedon rinnalle. Samalla myös päätöksenteon legitimitetti käyttäjäryhmien keskuudessa lisääntyy, sillä käyttäjäryhmien osallistuminen päätöksentekoon vastuullista heitä suhteessa tehtyihin päätöksiin. (Salonen 2005, 93.) Optimaalisesti toteutetussa yhteishallintaprosessissa eri käyttäjäryhmät saavat siis tietoa hankkeen vaikutuksista ja pääsevät vaikuttamaan siihen itse, samalla kun sitoutuvat siihen. Berkesin ym. (2007, 23) mukaan yhteishallinta voidaan nähdä myös instituutioiden rakentaja, sillä sen avulla voi muodostua esimerkiksi uusia vaikuttamiskanavia paikallisille toimijoille.

Yhteishallinnalla nähdään olevan legitimitettä parantavan vaikutuksen lisäksi myös monenlaisia muita etuja. Salosen (2005, 93–94) mukaan luonnonvarojen käytön järjestäminen on yhteishallinnalla joustavampaa, mukautuvampaa ja paremmin paikallisiin olosuhteisiin sopivaa, kuin ylhäältä alas suuntautuvat hallintajärjestelyt. Lisäksi yhteishallinta on halvempaa ja tehokkaampaa, koska päätöksenteon pohjana oleva tieto on helpommin saatavavilla. Myös päätösten noudattamisen valvonta on helpompaa ja halvempaa kun käyttäjät ovat sitoutuneet tehtyihin päätöksiin.

Yhteishallinnan etuja on korostettu monissa tutkimuksissa. Yhteishallinta voidaan nähdä keinona hallita luonnonvaroja tavalla, joka huomioi paremmin kestävyuden, tasapuolisuuden, oikeudenmukaisuuden ja monipuolisuuden. (Howitt 2001, 370.) Myös Salosen (2005, 96) mukaan luonnonvarojen hallinnassa tulisi hyödyntää nykyistä enemmän yhteiskuntamuutoksen ja moniarvoisen luontosuhteen tuntijoita ja osajia yhteishallinnan periaatteiden mukaisesti.

Vaikka yhteishallinnalla nähdään monia hyötynäkökohtia, on se saanut osakseen myös kritiikkiä. Puustinen (2006) toteaa, että vaikka deliberatiivisten hallintaperiaatteiden hyödyt tunnustetaan ja tunnetaan, käytännön tilanteissa hallintaratkaisuihin tulee vastaan usein suuria puutteita ympäristön rakentamisesta koskevassa valmistelussa ja päätöksenteossa. Tämä ongelma pätee deliberatiivisten hallintakeinojen ohella myös yhteishallintaan. Syiksi ongelmiin on havaittu muun muassa talouden toimijoiden vahvuus, edustuksellisen politiikan puolustusreaktiot, suunnittelujärjestelmien puutteet sekä suunnitteluvälillä käyttävien ammattilaisten omat käytännöt ja vahvat näkemykset. Salonen (2005, 95) toteaa, että yhteishallinnassa eivät aina sanat ja teot kohtaa toisiaan. Voikin käydä niin, että käyttäjäryhmien maallikotieto jää päätöksenteossa kuulematta ja samanaikaisesti tieteellisesti tuotettu asiantuntijaintieto, johon luonnonvaran hallinta lopulta nojaa, jää käyttäjäryhmiltä ymmärtämättä.

Singleton (2000, 6–7) määrittelee yhteishallinnan yhdeksi suurimmaksi ongelmaksi toimivan hallintainstituution luomisen tilanteessa, jossa valtion hallinnolla ja käyttäjäryhmillä on erilaiset intressit. Kysymykseksi nousee se, missä määrin eri osapuolet ovat halukkaita luopumaan omista näkökulmistaan ja agendoistaan päätöksenteon yhteydessä. Yhteishallinta saakin osakseen runsaasti kritiikkiä, jos ihminen nähdään itsekeskeisenä, omaa taloudellista etuaan ajavana yksilönä. Tällaiset ihmiset ajattelevat itseään suhteessa muihin sekä sääntöihin ja rajoituksiin välineellisellä ja hyötyjä ja haittoja laskelmoivalla tavalla, jolloin odotukset yhteishallintaa kohtaan ovat vähäiset. Toisaalta jos ajatellaan, että ihmisyksilöiden ja ryhmien ominaisuuksiin kuuluvat epäitsekkyys, solidaarisuus, jaetut identiteetit sekä tavoitteet, ovat odotukset yhteishallintaa kohtaan paljon korkeammalla. (Jentoft, McCay, Wilson 1998, 425.)

Yhteishallinnan onnistumisen kannalta on tärkeää tunnistaa ja aktivoita eri käyttäjäryhmät. Tämä on kuitenkin usein ongelmallista. Rannikkon ja Määtän (2010, 34) mukaan etenkin suuren mittakaavan yhteishallintahankkeissa on vaikea nimetä kaikkia prosessista

kiinnostuneita käyttäjäryhmien edustajia. Prosessista ulossuljetuiksi tulleet ryhmät voivat kokea joutuneensa syrjäytetyiksi, jolloin hankkeen legitimiteetti heikkenee. Suurissa ja laajalle levittäytyvissä hankkeissa lukuisilla käyttäjäryhmillä tulisi olla edustus, jolloin prosessi muuttuu myös vaikeasti koordinoitavaksi. Tästä syystä yhteishallinta sopiikin paremmin pieniin ja rajattuihin hankkeisiin, joissa edustajien nimeäminen onnistuu paremmin (Salonen 2005, 94–95).

Vaikka yhteishallinta voidaan määritellä yksinkertaisesti valtiovallan ja käyttäjäryhmien välillä tapahtuvaksi yhteiseksi päätöksenteoksi (ks. Raakjaer Nielsen ja Vedsmand 1997), on kuitenkin todettu, että yhteishallinnassa on kuitenkin yleensä kyse monimutkaisemmista tilanteista. Sen ja Raakjaer Nielsen (1996, 406–407) ovat nimenneet viisi erilaista yhteishallinnan mallia. Viidestä tunnistetusta mallista huolimatta tarkkoja rajoja eri käytäntöjen välillä ei ole.

- Ohjaavassa yhteishallinnassa tapahtuu vain vähän keskustelua valtionhallinnon ja käyttäjien välillä, lukuun ottamatta informaation vaihtoa. Hallinto ohjeistaa tässä tapauksessa käyttäjiä.
- Konsultoivassa hallinnassa on kyse informaation vaihdossa ja sitä myös käytetään aktiivisesti, mutta kaikki päätökset tehdään kuitenkin itsenäisesti hallinnon toimesta.
- Yhteistyöhön pohjautuvassa hallinnassa valtionhallinto ja käyttäjät neuvottelevat ja päättävät toimenpiteistä tasavertaisina kumppaneista.
- Neuvovassa hallinnassa resurssien käyttäjät neuvovat valtionhallintoa tarvittavien ratkaisujen tekemiseksi ja hallinto toteuttaa käyttäjien toiveet.
- Tiedottavassa yhteishallinnassa päätöksenteko on siirretty kokonaan käyttäjille, jotka tiedottavat tekemistään ratkaisuisista hallintoa.

Kyseisen tulkinnan mukaan myös perinteinen produktiiviseen hallintomalliin pohjautuva ylhäältä alaspäin suuntautuva hallintomalli voidaan nähdä yhteishallintana. Tällöin

kuitenkin esitetyt yhteishallinnan hyödyt jäisivät toteutumatta. Varsinaista yhteishallintaa edustaisi siis ainoastaan yhteistyöhön pohjautuva hallinta. Myös konsultoiva ja neuvova hallintomalli toteuttaisi yhteishallinnan osittain yhteishallinnan periaatteita.

3. VIRTAVEDET LUONNONVAROINA

Suomalaiset virtavedet – joet ja kosket ovat luonnonvaroja, joilla on ollut merkittävä rooli hyvinvoinnin rakentumisessa. Virtavesien käyttömuodot ja -aste ovat vaihdelleet eri aikoina, mutta myös virtavesien käytön kohdalla kehitys noudattaa yleistä luonnonvarojen käytössä tapahtunutta muutosta. Aiemmin vahvasti produktiivisiin hyötynäkökulmiin pohjautuva virtavesien käyttö on saanut rinnalleen yhä moninaisempia aineettomiin arvoihin nojautuvia postproduktiivisia näkökulmia. Virtavesien voimallinen hyötykäyttö on turmellut suurta osaa maamme virtavesistä mutta samalla tarjonnut energiaa ja resursseja teollistuvalla kansakunnalle. Sittemmin virtavesien moninaisien näkökulmien esiinnousun myötä *virtavesien kunnostaminen* on yleistynyt. (Eloranta 2010.)

3.1 Virtavesien käytön ja arvojen muutos

Luonnontilaiset virtavedet, eli joet, purot ja kosket ovat maailman uhanalaisimpia ekosysteemejä ja tärkeitä elinympäristöjä monille eliölajeille. Ihminen on toiminnallaan tuhonnut, turmellut tai muuttanut niiden luontaista olemusta jo vuosisatojen ajan. Suomessakin on ihmisen hyötykäytön jäljiltä todella paljon ekologisesti taantuneita, tuottamattomia ja maisemallisesti rähjäisiä virtavesiä. (Eloranta 2010.)

Virtavesien käytön historia noudattaa luvussa yksi esittämäni mallia produktiivisesta postproduktiiviseen. Aiemmin taloudellisiin intresseihin pohjautuvan virtavesien voimallisen hyötykäytön merkitys on pienentynyt ja sen rinnalle on noussut moninaisia ympäristön hyvinvointiin ja luonnollisuuden perustuvia käyttötarkoituksia. Suomalaisia virtavesiä on käytetty eri tavoin koko historian ajan. Varhaisimmat vesistöjen laajemmat hyväksikäytöt ajoittuvat Elorannan (2010, 9–10) mukaan 1200-luvulle, jolloin ensimmäiset myllyt ja höylät rakennettiin virtavesien varsille. Virtavesien muokkaukset pysyivät

kuitenkin maltillisina pitkään. Laajamuotoinen virtavesien hyötykäyttö ja muokkaaminen käynnistyivät teollistumisen ja metsäsektorin kasvun myötä 1800-luvun loppupuolella.

Metsäteollisuuden ja puun merkitys on ollut merkittävä Suomen kehitykselle kansainväliseksi hyvinvointivaltioksi. Metsäteollisuuden kehittyminen on ollut suuresti riippuvainen virtavesien hyväksikäytöstä, sillä puun irtouitto ja sen vaatimat rakenteet sekä voimalaitokset patoineen edellyttivät jokien ja koskien mittavaa muokkaamista. Puutavaran uittamisen helpottamiseksi vesistöjä muokattiin peruspyrkimyksenä pakottaa vesi kulkemaan suuremmin, syvemmällä, esteettömämmin ja nopeammin. (Eloranta 2010, 9–12.)

1800-luvun lopulla metsäsektori oli kasvanut merkittäväksi viejäksi, työllistäjäksi ja vaurauden luojaksi. Tämä heijastui suoraan myös virtavesien käyttöön. Suurin osa Suomen koskista ja joista perattiin uiton takia rännimäisiksi kivettömiksi uomiksi, joissa vesi virtaa erittäin voimakkaasti (Lehtonen 1989, 92). Samalla ajanjaksolla suurimpiin vesistöihin ruopattiin liikenneväyliä ja kaivettiin kanavia. Suomen itsenäistymisen jälkeen metsäteollisuuden ja sitä kautta virtavesien käytön volyyymi kasvoi entisestään. Venäjän vallankumouksen takia metsäsektori nousi itsenäistyneen Suomen kiistattomaksi ykkösalaksi, koska muut vientialat eivät pystyneet löytämään lännestä korvaavia markkinoita Venäjän-kaupan tyrehtyessä.

Virtavesien hyväksikäytön rajuin vaihe käynnistyi sotien jälkeisen jälleenrakentamisen aikakauden myötä. Uittoväyliä perattiin yhä enemmän ja voimallisemmin. Lisäksi nopeasti kehittyvä yhteiskunta valjasti virtavesiä energiatuotannon lähteiksi. Virtavesien hyväksikäytön kokonaisvaltaisuutta kuvastaa se, että 1960-luvun loppuun mennessä käytännössä jokaisessa maamme joessa ja sopivassa purossa uitettiin puuta. Myös useimmat kosket olivat padottu ja valjastettu energiantuotannon tarpeisiin. Voimataloushyötyjä tehostettiin vielä säännöstelemällä ja rakentamalla tekoaltaita. (Eloranta 2010, 9–10.) Vuonna 2008 arvioitiin että ainoastaan enintään kaksi prosenttia maamme kaikista puroista

ja niiden lähiympäristöstä on säilynyt täysin luonnontilaisena. Lisäksi kaikki virtavesien luontotyytit arvioitiin lapin tunturialueita lukuun ottamatta joko silmällä pidettäviksi tai uhanalaisiksi.

Puun uiton lisäksi virtavesien turmeltumista tehostivat metsämaiden ja soiden ojitukset, lannoitukset ja puunjalostuksen tehostuminen lisäsivät vesistöjen jätevesikuormitusta huomattavasti. Myös maatalouden tehostamistoimet lisäsivät jätevesien määrää. Peltoja kuivattiin, pengerrerettiin ja salaojitettiin laajoissa vesistöjärjestely- ja kuivatushankkeissa. Lannoitus ja karjatilojen koon kasvaminen lisäsivät jätevesikuormitusta. Lisäksi uusia vesistöjen kuormitusmuotoja syntyi yhteiskunnan kehityksen myötä. Jokien varsille rakennettiin kalankasvattamoita ja suoalueilla aloitettiin turvetuotanto. Näiden toimien johdosta yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesikuormitus saavutti huippunsa. Kaiken kaikkiaan suomalaisen yhteiskunnan talouskasvu kehittyminen on nojautunut monelta osin virtavesien voimakkaaseen produktivistiseen hyötykäyttöön. (Eloranta 2010, 9–11.)

Kansallisen hyvinvoinnin kasvu voidaankin nähdä monelta osin tapahtuneen virtavesien hyvinvoinnin kustannuksella. Vesistöjen ja virtavesien turmeltuneisuuteen havahduttiin kuitenkin jo varhain ympäristöradikalisoitumisen alkuvaiheina. Vesistöjen tila nähtiin varsin kriittisenä, mitä kuvastaa Hailan, Ryynäsen ja Sarasteen toteamus vuodelta 1971: ”Suomessa on kaksi ”ekokatastrofitason” pilaantumisongelmaa: Lapin metsien hävittäminen ja metsäteollisuuden aiheuttama vesien likaantuminen” (Haila, Ryynänen, Saraste 1971, 9).

Ympäristöheränteisyyden ja lisääntyneen ympäristötietoisuuden myötä virtavesiä ryhdyttiin arvottamaan uudella tavalla. Samalla ymmärrettiin virtavesien suojelun ja hoidon tarve. Virtavesiä ei nähty enää ainoastaan produktivistisen teollisuuskäytön resurssilähteinä, vaan jokiin ja koskiin liitettiin myös pehmeitä arvoja. Muun muassa kalastuksen, matkailun ja virkistyskäytön edellytyksiä haluttiin parantaa. Vesistöt haluttiin säilyttää elinvoimaisina, tuottavina ja virkistävinä tulevillekin sukupolville kestävän kehityksen periaatteiden

mukaisesti. Lisäksi vesirakentamisen huippu oli 1970-luvulla ohitettu ja uittamisen tarve vähentynyt puunkuljetuksen siirryttyä purouomasta tukkirekkoihin. Ymmärrys vesistöjen heikosta tilasta, virtavesien uudenlaiset arvot sekä teollisuuskäytön vähentyminen loivat yhdessä ympäristölainsäädännön kehittymisen kanssa perustan suomalaisille virtavesikunnostuksille. (Eloranta 2010, 9–10.)

3.2 Virtavesien kunnostus

Virtavesien voimakkaalla ja pitkäaikaisella hyväksikäytöllä on ollut monenlaisia suoria tai epäsuoria haittavaikutuksia virtavesiluontoon ja sen ympäristöön. Haitat voivat olla muun muassa fysikaalisia, kemiallisia, biologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja esteettisiä. Virtavesien hyötykäytön suurimpana haittana on usein nähty biologisen monimuotoisuuden heikkeneminen. Etenkin virtavesiä vaellusreiteinään käyttävien vaelluskalojen kannat lohi mukaan lukien ovat kärsineet virtavesirakentamisesta. Virtavesien kunnostushankkeet pohjautuvat yleensä ekologisen toimintakyvyn parantamiseen sekä juuri vaelluskalakantojen auttamiseen. (Eloranta 2010, 19).

Kunnostusten päätavoitteena on päästä ekologisesti lähemmäksi haitallista ihmistoimintaa edeltänyttä tilaa. Ekologisten hyötyjen lisäksi kunnostustöillä voidaan pyrkiä parantamaan hankealueen maisemallisia, luonnonsuojellullisia ja kulttuurihistoriallisia arvoja sekä edistämään matkailun edellytyksiä. (Olkio & Eloranta 2005, 5.) Usein kunnostushankkeiden ekologiset tavoitteet nivoutuvat yhteen virkistyskäyttöisten ja sosiaalisten tavoitteiden kanssa, veden virkistyskäyttö nojaa puhtaaseen veteen, veden antimiin sekä vesimaisemasta nauttimiseen. Kalastus, uinti, ulkoilu, rantalomailu ja veneily kuuluvat erottamattomana osana suomalaiseen vapaa-ajan viettoon ja virtavesien kunnostuksilla pystytään parantamaan näiden harrastusten edellytyksiä.

Ensimmäiset virtavesien kunnostukset toteutettiin 1970-luvulla. Ensimmäiset toteutettiin kunnostustyöt ajan ympäristöpoliittisen hengen mukaisesti vahvan viranomaisohjauksen

alaisena. Varhaisia kunnostustöitä varjostivat ohjeistuksen, luonnontaloudellisen asiantuntemuksen sekä kotimaisen kunnostustietämyksen puuttuminen. Kunnostushankkeissa nojaututtiin lähinnä pohjoisamerikkalaisiin kokemuksiin – kohdealueen paikallisia ominaisuuksia ei juuri huomioitu. (Eloranta 2010, 19–20.)

Sittemmin virtavesien kunnostuksista on saatu enemmän tietoa ja kokemusta. Lisäksi luonnonvarojen ja erityisesti vesistöjen kunnostustöiden arvo ja imago on noussut myös julkisten elimien keskuudessa. Elinympäristökunnostukset ovatkin nousseet keskeisiksi osaksi ympäristöviranomaisten toimintatavoitteeksi. Lisäksi Suomi on allekirjoittanut myös useita kansainvälisiä sopimuksia, jotka edellyttävät kunnostusaktiivisuutta. (Eloranta 2010, 21–22.) Suomi on pyrkinyt muun muassa toteuttamaan EU:n alueen vesienhoidon tavoitetta saavuttaa koko unionin alueella vähintään hyvä vesistöjen tila vuoteen 2015 mennessä, joissakin tapauksissa vuoteen 2021 tai 2027 mennessä.

Elorannan (2010, 22) mukaan suomalainen virtavesikunnostus elää tällä hetkellä eräänlaista murrosvaihetta, jossa suuret ja keskisuuret kunnostushankkeet ovat pääasiassa valmistuneet. Kunnostuksien fokus on siirtynyt pienempiin ja ominaisuuksiltaan omalaatuisiin hankkeisiin, kuten pienten purojen tai yksittäisten jokiosuuksien kunnostamiseen. Kunnostuksissa käytettävä teoriapohja on myös lisääntynyt huomattavasti kunnostustöiden alkuajoista. Nykyisissä kunnostushankkeissa pyritään huomioimaan entistä laajemmin hankkeiden kokonaisvaikutukset.

Suomalaiset vesistöjenkunnostushankkeet ovat olleet pääosin valtion suunnitteleimia, rahoittamia ja toteuttamia. Kunnostushankkeiden keskittyminen entistä pienempiin ja sitä myötä paikallistuntemusta vaativiin yksittäiskohteisiin merkitsee tulevaisuudessa vesialueen omistajien ja paikallisten toimijoiden merkityksen oleellista kasvua myös virtavesien kunnostushankkeiden toteuttamisessa. Samanaikaisesti valtion rooli kunnostusten toteuttamisessa vähenee. Reunasen (2014, 2) mukaan valtion rooli vesistö-kunnostuksissa on

jo nyt muuttunut yhä enemmän kunnostustoimenpiteisiin osallistumisesta ja kunnostussuunnitelmien laatimisesta pääosin kunnostusavustusten myöntämiseen. kunnostusavustusten myöntämiseen.

Virtavesien kunnostuksia pidetään yleisesti kannattavina ja hyödyllisinä hankkeina. Myös kansalaisten keskuudessa kunnostuksilla on hyvä imago (Eloranta 2010, 19). Kunnostuksien vaikuttavuutta on mitattu pääosin luonnontieteellisillä tai taloudellisilla tekijöillä. (ks. esim. Louhi 2010; Huhtala 2008). Kunnostuksien onnistumista on arvioitu erityisesti kalataloudellisista näkökulmista. (esim. Mäki-Petäys 1999; Yrjänä 2003; Koljonen 2011.)

Huomionarvoista on se, että vaikka virtavesien kunnostukset nähdään myös paljon aineettomia arvoja ja ihmisten hyvinvointia tuottavina hankkeina, ei kunnostuksia ole juurikaan tutkittu muutoin kuin edellä mainittujen ekologisten ja taloudellisten näkökulmien kautta. Kunnostusten sosiaalinen aspekti puuttuu tutkimuksista – ja kuten jo todettu – ei luonnontieteellinen ympäristötieto yksin riitä tarvittavien uusien käytäntöjen kehittämiseen yhteiskunnassa. Sen sijaan tehokas ja legitiimi luonnonvarojen hallinta vaatii kansalaisyhteiskunnan näkökulmien ja ihmisten arkisten tarpeiden huomioimista. Tämä pätee myös virtavesien kunnostuksissa. (ks. esim. Massa 1998.)

Myös Eloranta (2010, 247–249) toteaa, että virtavesien kunnostuksien sosiaaliset ja aineettomat arvot jäävät usein mittaamatta, ja taloudelliset seikat ylikorostuvat. Tällöin kunnostusten kokonaisvaikutuksia ei pystytä määrittelemään kokonaisvaltaisesti. Eloranta nimeää tulevien kunnostushankkeiden tavoitteeksi paikallisten toimijoiden kuulemisen ja hankkeisiin mukaanoton ja sitouttamisen edistämisen. Tällä keinoin myös sosiaaliset ulottuvuudet saisivat kunnostuksissa jalansijaa.

Virtavesien käytössä tapahtunut muutos kuvastaa hyvin yleistä yhteiskunnassa tapahtunutta luonnonvarojen käytön murrosta. Talouskasvun perusteella tapahtunut hyötykäyttö on

menettänyt legitimizeettään ja erilaiset aineettomat luontoarvot ovat matkailun ja virkistyskäytön aspektit ovat myötä saaneet suuremman merkityksen virtavesien käytössä. Virtavesien kunnostuksissa puolestaan kulminoituvat luonnonvarojen käytön uudenlaiset legitimizeettihaasteet, sillä kunnostuksien yhteydessä tulee huomioida monien kunnostuksista kiinnostuneiden käyttäjäryhmien näkökulmat. (Rannikko & Määttä 2010, 257–258.)

Edellä mainittujen seikkoihin vedoten koen, että paikallisten käyttäjäryhmien näkökulmat virtavesien kunnostuksissa on hedelmällinen ja tarpeellinen tutkimuskohde. Ari Jokisen (2002, 134) mukaan luonnonvarojen käytön ongelmat kietoutuvat yhteen luontoa koskevien käsitysten kanssa. Eri eturyhmiä edustavien henkilöiden poikkeavat näkökulmat ja niiden perustelut perustuvat yleensä juuri erilaisiin luontoarvoihin. Ympäristökamppailuissa onkin usein tavallista, että luontoarvot tiivistyvät muutamaksi kollektiivisesti muotoutuneeksi näkökannaksi, jotka ovat ristiriidassa keskenään. Myös Järvelä ja Wilenius (1996, 105) ovat todenneet, että suurin osa paikallisista ympäristökonflikteista perustuu paitsi intressiosapuolten eriäviin käsityksiin ympäristöön liitettävistä arvoista ja utiliteeteista. Ympäristökonfliktien osapuolia ovat useinkin taloudellisen intressin alle ryhmittyneet toimijat ja toisaalta luonnon itseisarvoisia merkityksiä korostavat toimijat.

Mielestäni on mielenkiintoista tarkastella sitä, minkälaisia luontoarvoja ja -käsityksiä virtavesiin liittyy, sekä sitä millaisiin arvoihin vedoten kunnostuksia toteutetaan. Kunnostusten legitimizeetin kannalta on oleellista selvittää missä määrin paikallisten käyttäjäryhmien näkökulmia ja käsityksiä virtavesistä huomioidaan kunnostusprosessissa.

Yhteishallinnan periaatteiden kautta on mahdollista tarkistella virtavesien kunnostuksien legitimizeettiiä monelta eri kannalta. Oleellista on selvittää mitä toimijoita kunnostuksiin liittyy ja millaisia näkökulmia heillä on kunnostuksia kohtaan. Toimijoiden tunnistamisen pohjalta voi tarkastella miten ja millä tasolla yhteishallintaa toteutetaan tai pyritään toteuttaa

kyseisten toimijoiden keskuudessa. Samalla tarjoutuu mahdollisuus pohtia yhteishallinnan tehokkuutta virtavesien kunnostuksien kaltaisten luonnonvarahallintakysymysten ratkaisemisessa: Millaisia hyötyjä tai haittoja yhteishallinnasta koituu? Millaisia edellytyksiä yhteishallinta toteutuakseen vaatii ja millaisia haasteita toteuttamisessa on?

Virtavesien kunnostusten tapauksessa yhteishallinnan toteutumisen tasoa voidaan tarkastella analysoimalla tapaa, jolla paikallinen ympäristöviranomaistaho kohtaa ja huomioi virtavesikunnostusten vaikuttavuusalueella toimivien käyttäjäryhmien näkökulmat ja toiveet. Yhteishallinnan periaatteeseen liittyy vahvasti myös tiedon välittäminen eri osapuolten välillä. Virtavesien kunnostusten kohdalla informaation kulku osapuolten välillä kunnostusprosessin eri vaiheissa sekä yhteiset foorumit ovat oleellisessa osassa yhteishallinnan toteutumisen kannalta.

Kunnostusten legitimitetin tutkimisen lisäksi pyrin tällä tutkimuksella antamaan omalta osaltani hieman huomiota suomalaisille virtavesille, jotka ovat joutuneet kärsimään yhteiskunnan kehityksen varjossa. Jokien, koskien ja virtojen merkittävä rooli hyvinvointimme rakentajana on jäänyt liian usein huomioimatta.

4. TUTKITTAVA TAPAUS, AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa käsittelen syvällisemmin pro gradu -tutkielmaan perimmäistä tarkoitusta – *tutkimustehtävää* sekä esittelen tutkimusta ohjaavat tutkimuskysymykset. Kerron tarkemmin myös tapaustutkimuskohteestasi *Korholankoskien kunnostuksesta*. Lisäksi perustelen Korholankoskien kunnostuksen valintaa tutkielman tapaustutkimuskohteeksi. Lisäksi selvitan millä tavoin hankin tutkimustani varten *haastatteluaineiston*. Lopuksi esittelen vielä tekemäni *teemahaastattelun* periaatteita ja sen toteuttamiseen liittyviä yksityiskohtia.

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella yhteishallinnan toteutumista tapauskohtaisesti Korholankoskien kunnostuksessa. Yhteishallinnassa viitataan edelle esitetyn mukaisesti luonnonvarojen hallintamenetelmään, jonka tarkoituksena on tehostaa päätöksentekoa ja lisätä hallinnan legitimitettä aktivoimalla ja sitouttamalla käyttäjryhmät mukaan päätöksentekoon. Tässä tutkimuksessa yhteishallinnan toteutumisen tarkastelu kohdentuu Korholankoskien kunnostuksesta vastaavien ympäristöviranomaisten ja alueen paikallisten käyttäjryhmien kohtaamiseen. Tutkielman päätutkimuskysymys on:

- Miten Korholankoskien kunnostuksessa on toteutettu yhteishallinnan periaatteita?

Yhteishallinnan toteutumisen tasoa pyrin analysoimaan tutkimalla sitä, millaisia näkökulmia paikallisilla käyttäjryhmien edustajilla on Korholankoskia ja niiden kunnostuksia kohtaan, sekä sitä, millaisina alueen käyttäjryhmien edustajat kokivat mahdollisuutensa vaikuttaa ja tuoda näkökulmansa ilmi päätöksenteossa kunnostusprosessin eri vaiheissa.

Saatujen tulosten perusteella pyrin pohtimaan millä tavoin Korholankoskien kunnostuksista saatua tietoa yhteishallinnan toteuttamisesta voidaan soveltaa yleisesti virtavesien kunnostuksissa tai laajemmassa mittakaavassa luonnonvarakysymyksiä koskevassa päätöksenteossa

Virtavesien kunnostuksia on tarkasteltu pääsääntöisesti ainoastaan taloudellisista ja ekologisista näkökulmista. Myös kunnostuksien tuloksia on arvioitu lähinnä talouteen ja ekologisiin seikkoihin perustuvilla määrällisillä mittareilla. Moninaisten käyttäjätahojen luonnonvarojen hallinta vaatii kuitenkin eri tieteenalojen välistä yhteistyötä ja täten myös sosiaalisten, ja muiden aineettomien aspektien huomioimista. Tämän vuoksi koen tärkeäksi yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen, jossa virtavesien kunnostuksia tarkastellaan laadullisin menetelmin virtavesien aineettomia arvoja.

4.1 Korholankoskien kunnostus

Keski-Suomessa nykymuotoiset virtavesikunnostukset aloitettiin 1980-luvun alussa. Kunnostusten pohjana oli maakunnan laajuinen virtavesi-investointi (Virve-projekti), jonka mukaan ihminen oli hävittänyt kokonaan yli 40 koskea. Maakunnasta ei löytynyt myöskään yhtään suurta tai keskisuurta, täysin luonnontilaista koskea. Virve-projektissa selvisi, että maakunnan virtavesikäyttö hävitti kaikki perinnöllisesti eriytyneet Keski-Suomen maakuntakalan järvitaimenen kannat. (Eloranta 2010)

Kahdenkymmenen vuoden kunnostustoimenpiteiden tuloksena maakunnassa on kunnostettu lähes 150 koskea ja virtavettä, rakennettu 10 kalatietä ja käytetty runsaat 2,2 miljoonaa euroa (5 000 - 200 000 / hanke). Tästä summasta noin 65 % on kalatalousrahaa. (Keski-Suomen ELY, 2012a.) Useimmissa tilauskunnostushankkeissa silloinen TE-keskus on toiminut tilaajana, valvojana ja osarahoittajana, kun taas ympäristökeskus suunnittelijana ja toteuttajana. (Keski-Suomen ELY, 2012a.)

Hankasalmen ja Konneveden kuntien alueella sijaitsevat Korholankosket koostuvat kolmesta koskialueesta: Yläisenkoskesta, Keskisenkoskesta ja Hannulankoskesta. Kyseessä on mittava, pitkien suvantojen erottama virtavesijakso. Pituutta koskille kertyy 1,3km uoman leveyden vaihdella 6-107 metrin välillä. Pinta-alaa koskilla on yhteensä 8,7 hehtaaria ja yhteisputouskorkeutta runsaat kaksi metriä. (Keski-Suomen ELY 2009.)

Korholankosket sijaitsevat Vanginveden ja Kynsiveden välissä. Korholankosket ovat osa Rautalammin reittiä, joka on monessa yhteydessä todettu yhdeksi valtakunnan arvokkaimmista reittivesistä ja myös kansainvälisesti merkittäväksi - korkean luonnontilaisuusasteen omaavaksi, reittivesikokonaisuudeksi. Tästä syystä kosket ovat myös sisällytetty moniin suojelukokonaisuuksiin ja -ohjelmiin: erityissuojelua tarvitsevat reittivedet, koskiensuojelulain kohde, rantojensuojeluohjelma, Natura2000 –verkosto sekä seutukaavan suojelualuevaraus. (Keski-Suomen ELY 2012b.)

Monivaiheinen hyötykäyttö on vaikuttanut Korholankoskien ja niiden lähirantojen tilaan merkittävästi ja muuttanut niitä huomattavasti luonnontilaisestaan. Muutoksia koskiin ovat aiheuttaneet mm. uomaperkaukset, uittouomien rakentaminen, kalankasvatus ja vesilaitostoiminta. Erilaiset veden keskittämiset ja padottamiset muuttivat toisia alueita järvimäisiksi ja toisia puolestaan kiihasvirtaisiksi, suojattomiksi koskialueiksi. Koskiin kohdistuneen hyötykäytön seurauksena virtavesieliöstön monimuotoisuus on kutistunut merkittävästi alkuperäisestään. Erityisesti on kärsineet järvitäminen, eli Keski-Suomen maakuntakalan kannat. (Keski-Suomen ELY 2012b.)

Korholankosket kunnostettiin vuosina 2009–2011 alueellisen kalatalousviranomaisen tilaamana ja Keski-Suomen ympäristökeskuksen suunnittelemana ja toteutuksen ohjanneena yhteistyöhankkeena. Hankkeen päätavoitteita ovat virtavesiluonnon ekologinen parantaminen, monimuotoisuuden lisääminen sekä virkistys- ja kalatalousolojen, maiseman ja muun vesistön käyttökelpoisuuden parantaminen. (Keski-Suomen ELY 2012b.)

Kunnostus oli lajissaan Keski-Suomen mittavin ja aiempiin kunnostustöihin verrattuna huomattavan haasteellinen hanke, jonka kokonaiskustannukset olivat 220 000 euroa. Kunnostuksen rahoittajina toimivat Hankasalmen kunta, Kellankosken Voima Oy, Keski-Suomen TE-keskus (nyk. ELY-keskus), Keski-Suomen ympäristökeskus (nyk. ELY-keskus) sekä Konneveden kunta. (Keski-Suomen ELY 2009, Keski-Suomen ELY 2012b.)

Korholankoskien yhteydessä toimii erinäisiä virkistys- ja elämyspalveluja tarjoavia yrityksiä. Alueella toimii muun muassa kalastus- erä- ja mökkipalveluita, sekä veneiden vuokraamista tarjoavia yrittäjiä. Kalastuslupia myydään ainoastaan koskiryhmän keskimmäiselle koskelle, eli Keski-Koskelle. Alueella on lisäksi historiapolku ja kahvilatoimintaa. (Vapaa-ajan kalastajien keskusliitto 2013).

Korholankoskien valinta tutkimuksen tutkimuskohteeksi perustuu tutkimuksen asettelun mahdollistaviin seikkoihin. Ensinnäkin kunnostustöiden mittakaava on tutkimuksen asettelun kannalta tarpeeksi laaja, jolloin useampia kunnostuksiin liittyviä käyttäjäryhmiä pystyy tunnistamaan. Toinen valintaa tukeva tekijä oli kunnostustöiden ajankohta. Uskon että, kunnostusprojekti on vielä ajankohtainen, joten haastateltavat eivät ole ehtineet unohtamaan asioita kunnostusprosessin eri vaiheista. Toisaalta kunnostuksen valmistumisesta on kulunut jo sen verran aikaa, että vaikutukset ovat havaittavissa ja täten vertailu kunnostuksia edeltävään tilanteeseen mahdollista. Myös Korholankoskien maantieteellinen sijainti lähellä Jyväskylään edesauttoi valintaa.

Korholankoskien kunnostusta voidaan pitää sen suuren mittakaavan puolesta ainutlaatuisena tapauksena. Toisaalta virtavesikunnostuksilla on Keski-Suomen alueella suhteellisen pitkät perinteet, ja tietoa ja kokemusta virtavesien kunnostuksesta on useammalta vuosikymmeneltä. Voidaankin ajatella, että Korholankoskien kunnostusprosessissa summautuu aiemmista virtavesikunnostuksista kerätty tieto ja kokemus – Korholankoskien kunnostus on eräänlainen loppukoe, jossa voidaan soveltaa kaikkea aiemmista kunnostusprojekteista opittua ja kerrytettyä tietämystä. Korholankoskien ollessa isoin ja viimeinen laajamittainen kunnostuskohde mielikuva loppukokeesta korostuu.

Tapaustutkimuksen (case study research) teossa tavoitteena on tutkimuskohteen ominaispiirteiden systemaattinen, tarkka ja totuudenmukainen kuvailu. (Anttila 1996, 250; Hirsjärvi ym. 2004, 125–126). Tapaustutkimus sopii tutkimusmenetelmäksi silloin, kun

halutaan ymmärtää kohdetta syvällisesti ja tuottaa tutkimuskohteesta mahdollisimman paljon tietoa pyrkimättä kuitenkaan yleistettävään tietoon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Näen tapaustutkimuksen sopivana tapana tutkia uudeltaisesta näkökulmasta virtavesien kunnostuksia tutkimusasetelmani mukaisesti yhteishallinnan toteutumisen kautta. Tarkoitukseni on lisätä ymmärrystä virtavesien kunnostuksiin liittyvistä näkökulmista, sekä saada lisää tietoa yhteishallintaan koskevaan kirjallisuuteen.

Korholankoskien kunnostuksen mittakaavan ja sen loppukoemaisista ominaispiirteistä johtuen uskon, että Korholankoskien kunnostus edustaa hyvin ajanmukaista virtavesien kunnostushanketta. Näin ollen Korholankoskien tapaustutkimuksessa saatua tietoa voi soveltaa myös yleisemmin virtavesien kunnostusprojekteissa. Saatua tietoa voi mahdollisesti hyödyntää myös vastaavanlaisten luonnonvarojen hallintaa koskevassa päätöksenteossa.

4.2 Aineiston hankinta

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu tekemistäni haastatteluista, jotka ovat toteutettu toukokuun 2014 ja joulukuun 2014 aikana. Tutkimusta varten tein 5 haastattelua Korholankoskien läheisyydessä asuville ja vaikuttaville paikallisille toimijoille ja asukkaille, jotka kaikki ovat jollain tapaa yhteydessä koskiin. Haastateltavaksi tähän tutkimukseen ovat valikoituneet kaksi erä- ja kalastuspalveluita sekä kalalupien myyntiä tarjoavaa yrittäjää, mökkejä Korholankoskien rannoilta vuokraava yksityishenkilö, yksi ranta-asukas sekä yksi pitkään koskilla kalastusta ja matkailua tukevaa talkootyötä tehnyt – nyt jo eläköitynyt, henkilö.

Haastatteluihin osallistuneet informantit ovat esitelty taulukossa 1. Koska Korholankoskien alue on rajattu ja seudulla ei ole ei ole paljon asukkaita, on mahdollista, että haastatteluun osallistujien identiteetti saattaisi paljastua iän tai sukupuolen perusteella. Haastateltujen anonymiteetin varjelemiseksi haastatelluista on paljastettu ainoastaan heidän statukselliset affiliaatiot sekä se, mitkä tekijät sitovat heidät Korholankoskiin.

	Statuksellinen affiliaatio	Suhde Korholankoskiin
Haastateltava 1	Eläkeläinen	Mökkien vuokraus
Haastateltava 2	Eräyrittäjä	Kalastus- ja erämatkailu, melonta
Haastateltava 3	Ranta-asukas	veneily, talkootyö
Haastateltava 4	Eläkeläinen, ent. toimiyhdistysaktiivi	talkootyö
Haastateltava 5	Kalastusyhdistysaktiivi	Kalastuslupien myynti, kalastusharrastus

Taulukko 1. Haastatellut informantit, heidän statukselliset affiliaatiot sekä suhde Korholankoskiin.

Ensimmäiset kaksi haastateltavaa löysin internetistä etsimällä Korholankoskilla toimivia yrityksiä ja henkilöitä. Kaksi muuta haastateltavaa löysin näiden kahden avainhaastateltavan kautta lumipallo-otannalla. Lumipallo-otanta tarkoittaa tilannetta, jossa tutkijalla on aluksi joku avainhenkilö, joka johdattaa hänet toisen informantin luokse (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Keräsin tutkimusaineiston siis siten, että etenin informantista toiseen sitä mukaa kun minulle uusia informanteja esitettiin.

Haastattelut sovin puhelimitse ja toteutin yksilöhaastatteluina järjestelyiden helppouden vuoksi. Haastateltavat suhtautuivat haastatteluihin myönteisesti ja kaikki suostuivat haastatteluihin jopa todella nopealla aikataululla. Yksi haastattelu tosin peruuntui haastateltavan työkiireiden vuoksi. Kyseisen henkilön kanssa tein haastattelun joulukuussa 2014. Haastatteluiden kestot vaihtelivat reilusta 15 minuutista reiluun puoleen tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin ja haastateltaville kerrottiin, että heidän nimensä ei tule tulemaan ilmi valmiista tutkimuksesta, sekä se, että nauhoitettu materiaali ja siitä litteroitu materiaali tulee ainoastaan tutkijan käyttöön.

Haastatteluaineiston keruussa on tärkeää, että tutkija pyrkii aktiivisesti tiedostamaan omat asenteensa ja uskomuksensa tutkimuskohdetta kohtaan, ja koettaa parhaansa mukaan toimia siten, etteivät ne vaikuttaisi tutkimukseen liiaksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Täydellinen objektiivisuus ei ole kvalitatiivisen tutkimuksen teossa milloinkaan täysin mahdollista, eikä tutkija kykene sanoutumaan irti tutkimuksen kohdetta muokkaavista arvolähtökohdista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152.) Koen kuitenkin, että oma suhteeni Korholankoskiin ja niiden kunnostuksiin on varsin neutraali.

Minulla ei ole minkäänlaisia suoria sidoksia koskiin, kunnostuksiin tai alueen toimijoihin. En ollut tietoinen Korholankoskien kunnostuksesta tai käynyt alueella ennen tutkimuksen teon aloittamista. Minulla ei ollut myöskään ennen Korholankoskiin tutustumista tietoa tai kokemuksia aiemmin toteutetuista virtavesien kunnostuksista.

Tutkimuksen objektiivisuutta pyrin lisäämään esittelemällä itseni ensisijaisesti ainoastaan yhteiskuntatieteen opiskelijaksi Jyväskylän yliopistosta. Esimerkiksi kalastusharrastuksestani en haastateltaville kertonut, ellei he siitä itse kysyneet. Tällä tavoin pyrin estämään leimautumista jonkin tietyn käyttäjäryhmän edustajaksi, kuten esimerkiksi kalastajaksi. Tällä tavoin pyrin vähentämään itseäni kohdistuvia ennakkoluuloja.

Alun perin tarkoitukseni oli tutkia Korholankoskien kunnostusten vaikutuksia laajemmassa mittakaavassa ja haastatella useampaa koskien kunnostuksessa mukana olleiden intressiryhmien edustajaa – muun muassa Konneveden ja Hankasalmen kuntien, sekä kunnostusten rahoittajien edustajia. Kohdealueeseen tutustuttuani ja haastatteluiden tekemisen hankaluuden vuoksi päätin kuitenkin keskittyä ainoastaan alueen paikallisiin toimijoihin.

Aineiston rajautuminen pelkästään paikallisen tason edustajiin luo omat rajoituksensa tutkimuksen tekoon. Tutkimus pitää rajoittaa koskemaan nimenomaan paikallisen tason

toimijoiden näkemyksiä ja yhteishallinnan toteutumista pitää tarkastella paikallisten näkökannoista. Korholankoskien kunnostus olisi mahdollistanut yhteishallinnan tarkastelun myös laajemmalla skaalalla, sillä kyseessä oli suuren mittakaavan vuoksi ainutlaatuinen kunnostustyö, joka vaikuttaa moneen intressiryhmään. Kerätyllä aineistolla ja pro gradutyön laajuudessa yhteishallinnan toteutumista Korholankoskien kunnostuksessa ei kuitenkaan voida tarkastella täysin kokonaisvaltaisesti.

Mielestäni ainoastaan paikallisiin käyttäjäryhmiin keskittyminen on kuitenkin tarpeellista, sillä he ovat Korholankoskien kanssa tekemisissä läheisimmin ja täten myös koskien kunnostukset konkretisoituvat heidän arkielämässään kaikkein näkyvimmin. Lehtinen (2003) ja Eskelinen (2001) ovat lisäksi todenneet, että paikallisten käyttäjäryhmien muodostamat yhteisöt ovat oleellisen tärkeitä tekijöitä ympäristöarvoihin ja luonnonvarojen käyttöön liittyvän legitimitetin rakentumisessa. Paikallisten käyttäjäryhmien tehokkaampi huomioiminen ja paikallisen päätösvallan vahvistaminen on ollut suomalaisen lainsäädännön yleinen suuntaus viime vuosikymmeninä, ja EU-politiikassakin on ilmennyt runsaasti halua kehittää alueellista yhteistyötä. Huolimatta päätösvallan jakamispyrkimyksistä, on yleistä että, luonnonvarojen hallinta ei näyttäytyä legitiiminä juuri paikallisille käyttäjäryhmille. Sen sijaan luonnonvarojen hallinnan ongelmia kuvastaa usein ristiriita paikallisten ja ylipaikallisten yhteisöjen luontoarvojen ja näkökulmien välillä. (Lehtinen 2003, 17–18; Eskelinen 2001, 59–63.)

4.3 Teemahaastattelu

Haastattelut toteutin teemahaastattelun periaatteella. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin valmiiksi luotuihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelussa haastattelu etenee keskustelunomaisesti valmiiksi luotujen keskeisten teemojen varassa. Haastattelussa tavoitteena on vapautua tutkijan näkökulmasta ja tuoda tutkittavien äänen kuuluviin. Tarkoituksena on korostaa haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiään ja näkökulmia tilanteista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Haastattelutilanteessa teemojen puhumisjärjestys on vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä puhuta kaikista asioista samassa laajuudessa. Teemoista ja niiden alateemoista käytävän keskustelun tulisi olla varsin vapaata. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Vapaasta keskustelusta huolimatta ei teemahaastattelussakaan voi kysellä mitä tahansa, vaan siinä tulee pyrkiä löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valittujen teemojen tulee perustua tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn (Tuomi & Sarajärvi 2009). Tämän seikan huomioiden loin Haastatteluiden tueksi haastattelurungon, jonka keskeiset teemat käsittelivät paikallisten ja koskien kunnostajien välistä kanssakäymistä ja informaation vaihtoa kunnostustöiden eri vaiheissa. Yksikään haastattelutilanne ei kuitenkaan noudattanut suoraan haastattelurungon kysymysasettelua, vaan annoin haastateltavien kertoa näkemyksistään vapaassa järjestyksessä haluamallaan tavalla.

Haastatteluissa kysymykset ovat jaoteltu käsittelemään kunnostusprosessia kolmessa eri vaiheessa: vaihetta ennen varsinaisen kunnostustyön aloitusta, vaihetta kunnostuksen käynnissä ollessa sekä vaihetta kunnostusten valmistuttua. Kysymykset ajallisesti jaksottamalla pyrin saamaan tietoa, joka vastaa yhteishallinnan prosessinomaiseen luonteeseen liittyviin kysymyksiin (ks. kpl 2.4). Koskien kunnostusprojekti oli lisäksi pitkäaikainen prosessi, joten on tärkeää selvittää, miten yhteishallintaa toteutettiin hankkeen eri vaiheissa.

Metodologisessa mielessä teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista sekä heidän asioilleen antamia merkityksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Mielestäni teemahaastatteluin kerätty aineisto sopii varsin hyvin vastaamaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tarkoituksena on kuulla ihmisten mielipiteitä ja haastatteluista tekemällä se onnistuu sujuvasti. Aihe ei ole myöskään haastateltaville arka tai

henkilökohtainen, joten haastateltavat uskaltavat kertoa asiasta todenmukaisesti. Haastatteluin saatua tietoa voi näin ollen pitää varsin luotettavana.

Uskon myös, että lumipallo-otantaa käyttämällä haastateltavaksi valikoituivat sellaiset henkilöt, joilla on näkemyksiä koskien kunnostuksesta ja halua kertoa niistä. Teemahaastattelu on myös sopiva haastattelumuoto esimerkiksi silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä ja asioista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tällöin haastattelu sopii hyvin aineistonkeruumetodiksi tutkittaessa virtavesien kunnostuksien sosiaalisia ulottuvuuksia, jotka ovat usein jääneet huomioimatta virtavesien kunnostuksien vaikutusten tarkastelussa.

4.4 Analyysimenetelmä

Tässä luvussa kuvaan *laadullisen eli kvalitatiivisen* tutkimuksenteon pääperiaatteet, joihin myös tämä tutkimuksen tutkimusmenetelmät nojaavat. Lisäksi syvennyn pro gradu-tutkielmassani soveltamani aineiston analysointimenetelmän *teoriohjaavan sisällönanalyysin* käyttöön.

Toteutan aineiston sisällönanalyysiä käyttäen. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoista tai sellaiseksi muutettua aineistoa, joka tämän tutkielman tapauksessa on litteroimalla tekstimuotoiseksi muutetut haastattelut. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105, 109–116.)

Lähtökohtana laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollisimman kokonaisvaltainen todellisen elämän kuvaaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa usein tilan antamista tutkittavien henkilöiden näkökulmille ja kokemuksille sekä perehtymistä tutkittavaan ilmiöön liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152.)

Kvalitatiivista tutkimusta pidetään monesti vastakohtana kvantitatiiviselle tutkimukselle, jolle ominaista havaintoaineistoin määrällinen mittaaminen. Kvantitatiivisen tutkimuksen taustalla on oletus, jonka mukaan todellisuus rakentuu objektiivisesti todettavista tosiasioista. Kvalitatiiviseen tutkimukseen sisältyy puolestaan ajatus, että todellisuus on moninainen kokonaisuus, jossa tapahtumat muovaavat toinen toistaan. Tämän myötä tutkittavista ilmiöistä on mahdollista löytää monisuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa perimmäisenä tarkoituksena on löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuusväittämiä. (emt. 151–152, 161.)

Laadullisen tutkimuksen analyysin määrittelyyn ei ole olemassa yksiselitteistä mallia, vaan yhteiskuntatieteellinen kirjallisuus tarjoaa siihen erilaisia lähestymistapoja. Alasuutarin (1999, 38–40) mukaan laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena ja analyysiprosessin nähdään koostuvan kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Samanlaiseen johtopäätökseen ovat päätyneet Eskola & Suoranta (1996, 104) kuvatessaan analyysin tarkoitusta luoda aineistoa tiivistämällä selkeyttä ja tuottaa siten uutta tietoa tutkittavasta asiasta.

Laadullisessa analyysissä ja tulkinnassa on mahdollista rakentaa tulkintoja aineistolähtöisesti niin sanotun grounded-mallin mukaisesti. Vaihtoehtoisesti aineisto voidaan käsittää tutkijan teoreettisen ajattelun lähtökohtana, instrumenttina tai lähtökohtana tulkinnoille. On esitetty, että hyvä tutkimus lähtee teoriasta ja jälleen palaa siihen. (Eskola & Suoranta 1996, 111.)

Laadullinen tutkimus jaotellaan tyypillisesti *induktiiviseen* (yksityiskohdista yleistyksiin) ja *deduktiiviseen* (yleistyksistä yksityiskohtiin) etenevään päättelyn logiikkaan, joka mahdollistaa teorian luonteen sekä tutkimuksen päämääränä, että välineenä. Deduktiivisessa mallissa teoriaa hyväksikäyttäen voi aineistosta kehittää tulkintoja tieteellisessä muodossa. (emt. 63.) Induktiota voidaan vastaavasti verrata hypoteesien muodostamiseen aineiston

pohjalta. Aineisto on siis teorianmuodostuksen väline, eikä kyse ole teorian testaamisesta (Grönfors 1982, 30).

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 95) mainitsevat myös *abduktiivisen* logiikan, jossa teorianmuodostus on mahdollista myös, kun havaintoihin liittyy johtolanka, tai johtoajatus. Grönfors (1982, 33) tulkinta abduktiivisesta päättelystä on ehdottomampi ja sen mukaan teorianmuodostus on vain mahdollista silloin kun havaintoihin liittyy johtoajatus, jolloin uusi teoria ei siis synny ainoastaan havaintojen pohjalta. Johtoajatus voi olla epämääräinen intuitiivinen käsitys tai pitkälle viety hypoteesi, joiden avulla havainnot voidaan keskittää seikkoihin, jotka luovat uutta teoriaa.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 91, 103) kuvaavat sisällönanalyysin tekstianalyysiksi, jolla dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin on perusanalyysimenetelmä, jonka tavoitteena on saada kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa kadottamatta sen alkuperäistä informaatiota.

Aiemmin mainitut tieteellisen päättelyn muodot – induktiivinen, deduktiivinen ja abduktiivinen logiikka liittyvät läheisesti sisällönanalyysiin. Sisällönanalyysia voidaan toteuttaa *teorialähtöisesti, aineistolähtöisesti tai teoriaohjaavasti*, riippuen minkälaisen päättelymuotoon tutkija päätyy. On olennaista tiedostaa, että analyysimuotojen erot vaikuttavat tutkimusta kuvaavan teorian ohjautuvuuteen aineiston analyysissä ja raportoinnissa. (Grönfors 1982, 95.)

Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoitukseen sopiviksi, joten niitä ei ole etukäteen sovittu tai määritelty esim. teoriasta. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa teorialla tai tutkijan aikaisemmilla tiedoilla ei tulisi olla lainkaan osuutta

analyysiin tai sen lopputulokseen. Aineistolähtöinen analyysi noudattaa suurilta osin induktiivisen päättelyn logiikkaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–96.)

Teorialähtöinen, eli deduktiiviseen perusteluun perustuva analyysi on vastakohtainen malli aineistolähtöiselle sisällönanalyysille. Teorialähtöisessä analyysissä tutkimusaineiston analyysi perustuu jo olemassa olevaan teoriaan tai malliin. Aineiston analyysia ohjaa siis valmis malli ja tarkoituksena on usein tämän mallin tai teorian testaaminen uudessa yhteydessä. Toisin sanoen teorialähtöisessä sisällönanalyysissä nojataan johonkin malliin, teoriaan tai auktoriteettiin. Kyseinen malli kuvataan tutkimuksessa, ja se määrittää tutkimuksessa kiinnostavat käsitteet, aineiston hankinnan, aineiston analyysin ja raportoinnin. (emt. 95–99, 113–115.)

Tässä tutkimuksessa käytettävä teoriaohjaava sisällönanalyysi perustuu abduktiiviseen päättelyyn. Menetelmä pohjautuu induktiiviseen päättelyyn, johon tuodaan valmiita malleja ohjaamaan lopputulosta. Teoreettisia käsitteitä ei useinkaan tuoda aineistosta, vaan valmiista malleista, ilmiöstä ”jo tiedettynä”. Aineistoa ja valmiita malleja peilaamalla pyritään vastaamaan tutkimusongelmiin. Vaikka menetelmässä on teoreettisia kytkeitä, se ei perustu suoraan teoriaan, tai testaa sitä. (emt. 96–97.)

Aineistolähtöistä sisällönanalyysia on kritisoitu johtuen sen taustaoletuksista aikaisemman tiedon, kokemusten ja teorioiden erottamisesta tutkimusprosessista. Ajatus havaintojen teoriapitoisuudesta onkin yleisesti hyväksytty periaate, jonka takia tutkijan on mahdotonta irtisanoutua omista arvolähtökodistaan tai päästä ehdottomaan objektiivisuuteen. Teoriaohjaavassa analyysissä annetaan sen sijaan merkitystä myös aikaisemmalle tiedolle, joka ohjaa ja auttaa analyysia. Teorialähtöisen analyysin ongelma tämän tutkimuksen tutkimusasettelun kannalta on se, että se nojaa johonkin tiettyyn teoriaan tai ajatusmalliin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan aikaisemman tiedon teorian

testaaminen, vaan uudenlaisen tiedon saaminen virtavesien sosiaalisista aspekteista ja yhteishallinnan periaatteiden toteutumisesta virtavesien kunnostuksesta. (emt. 96–97.)

Teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin päädyin, koska näin sen vastaavan parhaiden entuudestaan vähän tutkittuun tutkimusasetteluun virtavesien kunnostuksiin liittyvistä näkökulmista. Aineisto- ja teorialähtöisen välimaastoon sijoittuvassa teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tiedon merkitys ei ole teoriaa testaavaa vaan ennen kaikkea uusia ajatusuria aukova. Tämä mahdollistaa ihmisten erilaisten kokemusten ja näkökulmien tutkimisen ja sopii täten analyysimalliksi myös tutkittaessa yhteishallinnat toteutumista Korholankoskien kunnostuksissa.

Tutkimuksessa sovellan teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä siten, että käytän yhteishallinnan teoriaa ja siitä aiemmin tehtyä tutkimusta kehyksenä ohjaamaan analyysiä, jolloin se nähdään apuvälineenä ja teoreettisen ajattelun lähtökohtana. Käytännön tasolla aineiston analyysi tutkielmassa tapahtuu siten, että pyrin ensiksi selvittämään minkälaisia arvoja ja näkökulmia paikallistason käyttäjäryhmät liittävät Korholankoskiin ja niiden kunnostukseen. Tämän jälkeen pyrin analysoimaan millä tavoin ja millä tasolla nämä paikallisten näkökulmat ovat saatu nivoutumaan päätöksentekoon kunnostusprojektin eri vaiheissa. Pyrin löytämään kunnostusprojektiin liittyvistä toimista yhteishallinnalle ominaisia piirteitä. Tällaisia piirteitä ovat muun muassa luvussa 2.5 esitetyt neuvottelu, oppiminen, vastuun ja vallan jako sekä prosessinomaisuus.

Vastaavasti pyrin nostamaan aineistosta esille sellaisia malleja, jotka ovat yhteishallinnan periaatteiden vastaisia. Yhteishallinnan mukainen päätöksenteko ei aina toteudu, mihin on esitetty erinäisiä syitä. Yhteishallinnan toteutumattomuuteen on aiemmin tässä tutkielmassa (ks. luku 2.5) esitetty seuraavia syitä: taloudellisten tekijöiden vaikutus päätöksentekoon, asiantuntijatahon liiallinen valta, eriävien näkökulmien yhteensovittamisen vaikeus sekä eri vaikeus aktivoida eri käyttäjäryhmät osaksi päätöksentekoa.

Edellä mainitut teemat yhteishallintaa edistävästä ja estävästä tekijöistä ohjaavat analyysiani, mutta tarkoitukseni ei ole pelkästään testata aiempaa teoriaa yhteishallinnasta. Sen sijaan pyrin teoriaohjaavan sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti saamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan yhteishallinnan toteutumisesta Korholankoskien kunnostuksessa. Jätän siis itselleni tilaa myös uudenlaisien havaintojen tekoon yhteishallinnasta.

5. TULOKSET

Luonnonvarojen hallinnan ongelmat kietoutuvat tavallisesti erilaisten luontoarvojen ympärille. Ympäristökamppailut ovat tavallisesti seurausta luonnonvarojen taloudellisia hyötyjä painottavien ja luonnon itseisarvoja korostavien käyttäjäryhmien poikkiteloin asettuvista näkemyksistä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, onko Korholankoskien kunnostuksissa ilmennyt erimielisyyttä erilaisia näkökulmia edustavien tahojen välillä, sekä tutkia sitä, millä tavoilla mahdollisia eriäviä näkökantoja on huomioitu kunnostusten toteutuksessa.

Tässä luvussa esittelen aluksi paikallisten käyttäjäryhmien Korholankoskiin liittämiä arvoja. Sen jälkeen tarkastelen paikallisten näkökulmia kunnostustyön eri vaiheissa. Tavoitteenani on selvittää, mitkä tahot tulivat edustetuiksi kunnostuksien toteutuksessa, sekä kuinka mahdollisesti eriäviä luontoarvoja edustavien tahojen näkökannat tulivat huomioiduiksi. Tulosten perusteella pyrin analysoimaan, kuinka yhteishallinnan periaatteet ovat toteutuneet kunnostuksessa. Pyrin selvittämään myös mitkä tekijät edesauttavat tai estävät yhteishallinnan periaatteiden toteutumista. Analyysini tueksi olen nostanut tekstiin aineistosta joitakin sitaatteja.

Korholankoskien kunnostusprojekti oli pitkäaikainen hanke, sillä kunnostustöiden loppuun saamiseen kului aikaa kaksi vuotta. Pitkäkestoisuuden vuoksi käyttäjien näkökulmia ja vuorovaikutusta kunnostajien kanssa on syytä tarkastella kunnostustöiden eri vaiheissa. Tällä tavoin on mahdollista tutkia miten eri osapuolet pystyvät yhteishallinnan periaatteiden mukaisesti mukautumaan vaihteleviin ja odottamattomiin tilanteisiin. (ks. esim. Berkes ym. 2007.) Lisäksi eri kunnostusvaiheisiin perehtymällä projektista saadaan aikaiseksi kokonaisvaltainen kuva. Näistä syistä olen jaotellut tulosten tarkastelun koskemaan näkökulmia ennen kunnostusta, näkökulmia kunnostusten aikana ja näkökulmia kunnostusten jälkeen.

5.1 Näkökulmia Korholankoskiin

Tutkimukseen kerätystä haastatteluaineistosta pystyi havaitsemaan, että paikalliset käyttäjäryhmät näkevät koskissa monenlaisia luontoarvoja. Kosket nähtiin monipuolisena luonnonvarana, joka tarjoaa mahdollisuuksia niin kalastuksen, veneilyn, retkeilyn kuin virkistystoiminnan parissa.

Korholankosket olivat monelle haastatteluun vastanneelle jollain tavalla taloudellisen hyödyn lähde. Etenkin kalastus oli merkittävässä roolissa monen vastaajan elämässä, sillä monen työ ja toimeentulo olivat, tai oli ollut jossain vaiheessa elämää suoraan tai välillisesti ainakin osin riippuvainen kalastuksesta. Kalastuslupien myyminen ja kalastuspalveluiden järjestäminen ovat vahvasti sidoksissa koskien kalastuksellisiin edellytyksiin. Välillisiä taloudellisia hyötyjä kalastuksesta koituu muun muassa mökkejä kalastajille vuokraaville paikallisille.

Haastateltavat liittivät koskiin myös monia muitakin kuin kalastuksellisia näkökantoja. Kosket nähtiin tarjoavan mahdollisuuksia monipuoliseen virkistys- ja vapaa-ajankäyttöön veneilyn sekä eräretkeilyn ja -opetuksen muodoissa.

”Onhan näillä koskilla muitakin ku kalastuksellisia näkökantoja. Virkistyskäyttöä että, kuitenkin vapaa-ajasta ja matkailusta ja virkistyskäytöstä puhutaan.” (Haastateltava 4)

Tällaisten näkökantojen taustalla vaikutti jossain määrin taloudellisen edun tavoittelu entistä monipuolisempien palveluiden tarjonnan kautta, mutta mielestäni vastaajat tavoittelivat koskille ennen kaikkea tunnettavuutta ja hyvässä kunnossa säilymistä.

”... ja sitten kun matkailusta puhutaan niin katottais tulevaisuuteen. Ja kyllähän minä pyysin tässä kylläkin ihmisiä tulemaan (kunnostustöiden tiedotustilaisuuteen) mutta ei ne oikein innokkaita ollut ja sanoivat että kun ei liiku vesillä. Ja minä kun koitin sanoa että ”tulevat sukupolvet”. Niistä ei tiedä mikä se on tulevaisuus Suomessa. Nyt on vielä puhtaat veet. Puhtaat ja kirkkaat veet.” (Haastateltava 3)

Tutkimukseen kerätyn haastatteluaineiston perusteella voidaan todeta, että taloudellisten hyötyjen tavoittelun lisäksi paikalliset käyttäjäryhmät liittävät Korholankoskiin runsaasti myös aineettomia arvoja. Luontoon ja ympäristöön liitettävät arvot ovat Väyrysen (2009, 68) mukaan perimiltään sidoksissa kulttuuriseen ja sosiaaliseen tilanteeseen. Myös Korholankoskiin liittyviin aineettomiin arvoihin pohjautuvat näkemykset ovat Väyrysen teorian mukaisesti muovautuneet pitkän historian saatossa perinnetietoisuuden ja paikallisen sosiaalisen rakentumisen myötä. Tähän tutkimukseen osallistuneista viidestä haastateltavasta neljä oli asunut koskien rannoilla koko ikänsä, ja kosket olivat tämän myötä tärkeä osa heidän elämäänsä.

Haastateltavien kertomukset korostivat sitä, miten kosket olivat tarjonneet paikallisille ruokaa – aina ensimmäisestä alueelle muuttaneelle ihmiselle nykypäivään saakka. Lisäksi kosket olivat työllistäneet paikallisia ja ne ovat olleet historiallisesti eräänlainen yhteisöllisyyden rakentaja alueella esimerkiksi yhteisien talkootöiden muodossa. Lisäksi koskiin liitettiin maisemallisia arvoja. Aineistoa analysoidessa nousi esille ajatus siitä, että paikallisilla on eräänlaisia myyttisiä arvoja koskia kohtaan. Etenkin vanhempien haastateltavien kokemuksissa koskien myyttiset arvot korostuivat.

”sota-ajat nähneenä ja kokeneena nii aina sanonut, että kosken kaloillahan me elettiin.”
(Haastateltava 1)

Korholankoskien kaltaisessa yksittäisen ja rajatun luonnonvaran käytössä korostuvatkin usein alueen yhteisölliset luontoarvot, jotka ovat rakentuneet paikallisuuden ja sosiaalisten perinteiden kautta. Haastatteluista saatu aineisto kuvastaa hyvin sitä, kuinka Korholankosket ovat paikallisille konkreettinen elinympäristö, henkilöhistorian näyttämö ja tulonlähde. Lehtisen (2003, 18) mukaan hyvinkin rajatut paikallisyhteisöt saattavat koostua erilaisista intresseistä, jotka voivat olla ristiriidassa keskenään. Keräämäni haastatteluaineiston mukaan Korholankoskien alueen käyttäjäryhmien muodostamassa paikallisyhteisössä ei ollut ainakaan järin suuria sisäisiä intressieroja. Pikemminkin vastaajat kokivat, että heidän

arvonsa ei olleet toisten paikallisten käyttäjien arvoja poissulkevia. Esimerkiksi kalastuksen, erämatkailun ja -yrittämisen sekä veneilyn edellytykset voivat kaikki toteutua yhteisymmärryksessä. Arvot ovat myös toinen toistaan tukevia, joten hyvinvoivat kosket koettiin edistävän koko paikallisyhteisön etuja sekä lisäävän maisemallisia hyötyjä.

”...just että kun on paljon muutakin virkistyskäyttöä kuin tämä kalastus. Ja kalastus ja kanootilla laskemine, tämmönen virkistyskäyttö menee ihan rinnakkain. Kalastajia ei haittaa, ei häiriköi tätä hiljaa kulkijaa eikä se kanoottikulkiija häiritse kalastajaa.”
(Haastateltava 3)

Yhteishallinnassa oleellista on erilaisten näkökulmien huomioiminen päätöksenteossa. Korholankoskien kunnostuksessa yhteishallinnan toteutumista voidaan tutkia tarkastelemalla sitä, miten paikallistahojen edustajien koskiin liittämät moninaiset näkökulmat nivoutuvat osaksi kunnostusta koskevaan päätöksentekoon. On myös tärkeää tarkastella sitä, millaisia edellytyksiä tai haittatekijöitä näkökulmien esille tuomisessa on ilmennyt kunnostusprojektin eri vaiheissa. Näin voidaan pohtia yleisemmin minkälaisia ongelmia yhteishallinnan toteuttamisessa voi ilmetä. Saatujen tulosten perusteella voidaan myös miettiä keinoja, jolla yhteishallintaa pystytään toteuttamaan tehokkaammin.

5.2 Näkökulmia ennen kunnostuksia

Haastateltavat kertoivat ottaneensa kunnostukset mielellään vastaan vaikkakaan varsinaista tarvetta ei niille oltu aikaisemmin nähty. Yksikään vastaaja ei ollut myöskään aktiivisesti pyrkinyt saamaan Korholankoskia kunnostettavaksi. Tieto tulevista kunnostustyöistä oli otettu vastaan pääosin myönteisissä merkeissä. Useammalla vastaajalla oli tietoa aiemmista virtavesien kunnostuksista, jotka olivat osoittautuneet kalakantojen tilaa edistäviksi hankkeista. Yhdellä vastaajalla oli esimerkiksi läheistä kokemusta Konnevedellä aikaisemmin valmistuneesta Kellankosken kunnostustyöstä, joka oli parantanut kalastajille mieluisia harjuksen kantoja. Koska kalastus näyttelee merkittävää roolia Korholankoskien käyttäjäryhmien intresseissä, nähtiin kalakantojen parantamiseen tähtäävä kunnostusprojekti

lähtökohtaisesti oikeutettuna hankkeena, vaikka sen tiedettiin joitakin lyhytaikaisia haittoja tuottavan.

”kyllä mä sillein kunnostuksien puolella oon ollut ihan kauttaaltaan mitä niitä on tehty.”
(Haastateltava 2)

Ennen varsinaisen kunnostustyön aloittamista ei aineiston perusteella ollut muutenkaan havaittavissa suuria eroja kunnostajien ja paikallisten näkökulmissa hanketta kohtaan. Vastajat olivat saaneet kunnostajien ennen kunnostuksen alkamista järjestämässä tiedotustilaisuudessa käsityksen, että kunnostuksen päätavoitteena on kalakantojen kohentaminen, mikä oli myös paikallisten intressien mukaista.

”Ne pyrki sen kalajoen tähän tekemään.” (Haastateltava 5)

Pohdittaessa yhteishallinnan toteutumisen lähtökohtia, on syytä huomioida se, että haastatteluun vastanneiden näkökulmat olivat pitkälti yhteneväisiä kunnostajatahon näkemysten kanssa. Kunnostajien kalakantojen kohentamiseen painottuvat näkökannat nähtiin palvelevan myös paikallistahon toimijoiden mieltymyksiä. Paikallistason näkökulmat eivät olleet ristiriidassa kunnostajien kanssa mikä antaa yhteishallinnan toteutumiselle hyvät lähtökohdat. Singletonin (2000) määrittelemä yhteishallinnan kannalta ongelmallisin tilanne, jossa intressiryhmien näkemykset ovat kaukana toisistaan, ei aineistosta saadun tiedon perusteella toteudu Korholankoskien kunnostuksissa. Sen sijaan intressitahon näkökulmat limittyvät lähtökohtaisesti yhteen. Tämä antaa hyvän pohjan yhteishallinnan mukaiselle päätöksenteolle.

Oleellisin paikallisten käyttäjäryhmien esille tuoma näkökulma ennen kunnostuksien aloittamista oli ollut veneilyn edellytykset. Keskeinen yhteinen tavoite paikallisille oli säilyttää kosket veneilyyn sopivina, mikä ei välttämättä onnistuisi, mikäli kunnostuksessa koskiin laitettaisiin uusia kiviä ilman että veneilyuoma pidetään vapaana.

”Voimakkaasti painotettiin siellä etukäteistilaisuudessakin että se veneilyreitti on tärkeä että se jäis.” (Haastateltava 3)

Yhteishallinnan toteutumisen tasoa voidaan koskien kunnostuksien tapauksessa tarkastella sillä, miten eri käyttäjäryhmät saavat tietoa hankkeesta ja millä tavalla he saavat vaikuttaa päätöksentekoon. Tieto alkavista kunnostustöistä oli saavuttanut vastaajat vaihtelevalla menestyksellä. Kunnostusprojektin tiimoilta oli järjestetty tiedotustilaisuus, joihin osa haastatelluista oli osallistunut. Osa vastaajista ei ollut saanut tietoa tästä tiedotustilaisuudesta eivätkä he olleet myöskään saaneet tietoa kunnostustöistä muualta ennen niiden alkamista. Myös tiedotustilaisuuden anti sai erilaisia arvioita vastaajien keskuudessa. Osa piti tilaisuudesta saatuja tietoja riittävinä ja asiallisena. Toisaalta tilaisuutta luonnehdittiin selvityksen omaiseksi tilanteeksi, jossa kunnostajillakaan ei ollut vielä tarkkaa kuvaa kunnostusprojektin toteuttamisesta.

”No sanotaan sehän oli semmonen alustava tiedotustilaisuus. Emmä tiedä oliko sitä suunnitelmaakaan vielä ja sitä ootettiin vielä sitä EU-rahaakin.” (Haastateltava 3)

Vaikka tiedotustilaisuuden informaatio ei kaikkia paikallisia saavuttanut ja sitä pidettiin osin puutteellisena, täytti tilaisuus myös yhteishallinnalle ominaisia piirteitä. Tilaisuudessa halukkaat olivat saaneet esittää vuorovaikutuksessa näkemyksiään ja kysymyksiä kunnostustöitä kohtaan. Täten tapahtuma mahdollisti käyttäjäryhmien osallistamisen päätöksentekoon. Yhteishallinnan mukaista neuvotteluun perustuvaa yhteistä päätöksentekoa kuvastaa erityisesti se, kuinka kunnostajat olivat luvanneet huomioida paikallisten peräänkuuluttaman venereitin kunnostuksessa.

5.3 Näkökulmia kunnostuksen aikana

Tärkeä kysymys yhteishallinnan toteutumisen kannalta liittyy vaikuttavuuteen eli siihen, kuinka käyttäjäryhmien antama palaute nivotaan osaksi päätöksentekoa. Kuten esimerkiksi Kyllönen (2010) on todennut, nousee asiantuntijatieto päätöksenteossa usein valta-asemaan

jolloin käyttäjäryhmien maallikkotieto jää huomioimatta. Myös Raition (2003, 202) mukaan asiantuntemuksen ja hallinnon institutionaalisesti perustettu valta määrittelee usein luonnonvaroja koskevan päätöksenteon totuuksia niin vääjäämättömästi, että se jättää maallikko-osallistujalle vain kaksi vaihtoehtoa: joko mennä totuuden piiriin ja oikeuttaa suunnitteluratkaisu tai väittää totuus vääräksi ja jäädä kommunikaation piirin reunalle, sellaiseksi jakojäännökseksi, jonka enemmistodemokratia joutuu aina hyväksymään.

Samanlainen asiantuntijatietouteen nojaava päätöksentekomalli tuntui vastaajien näkemysten mukaan olevan vahvoilla myös Korholankoskien kunnostuksessa. Paikalliset eivät kokeneet omaavansa suuria vaikutusmahdollisuuksia kunnostusten aikaisessa päätöksenteossa. Sen sijaan koettiin, että kunnostukset vietiin läpi pitkälti kunnostajien näkökulmien mukaisesti. Useampi vastaaja koki, että kunnostustyöt toteutettiin hyvin pitkälti alkuperäisen suunnitelman mukaisesti ilman, että projektin aikana olisi ollut mahdollista soveltaa suunnitelman ulkopuolisia käytäntöjä. Yleinen mielipide oli, että paikallisten ääntä ei kunnostuksessa huomioitu. Yhteishallinnan periaate osallistavasta ja mukautuvasta päätöksenteosta ei täten vastausten perusteella toteutunut kunnostustöiden aikana.

”Että sitä ei kyläkunnan ääntä kyllä kuulla, ei ne ole kyllä paljon kiinnostuneet. Että ei sitä ääntä kuulla.” (Haastateltava 3)

Haastatteluissa saadun aineiston perusteella Korholankoskien kunnostuksessa korostui asiantuntijatahon vastuu päätöksenteossa. Tämä seikka ilmeni siinä, kuinka paikalliset käyttäjäryhmät eivät kokeneet saavansa riittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa kunnostuksen toteuttamiseen Kunnostuksien aikana. Sen sijaan vastaajat kokivat, että päätöksenteko tapahtuu pitkälti kunnostajien valmiiden suunnitelmien mukaisesti, eikä päätöksenteossa koettu olevan juurikaan joustavuutta. Kunnostuksia kuvattiin muun muassa ”junttaamalla” läpi viedyiksi. Toisaalta vastaajat myös tiedostivat kunnostajien vastuun kunnostustöiden

toteuttamisessa ja tuloksellisuudessa. Vastaajat esimerkiksi ymmärsivät sen, millaisia vastuukysymyksiä taloudellisten seikkojen huomioiminen tuottaa päätöksenteossa.

”Mutta tietysti se on, ja heillä on omat piirrustuksensa tietty. Kyllähän he pikkusen juntaamalla vei sitä läpi.” (Haastateltava 2)

Eniten arvostelua herättänyt ilmiö kunnostuksien toteuttamisvaiheessa liittyi kivien koskiin ajoin, jota kohtaan vastaajat liittivät kriittisiä näkökulmia. Vastaajat kokivat, että koskiin ajettiin tarpeettoman paljon kiviä, mikä aiheutti maisemallisia haittoja sekä hankaloitti veneilyn mahdollisuuksia.

”...silloin kun menin kattoon miten hirveen näköseksi se oli pantu. Kaunis koski raiskattu kertakaikkiaan.” (Haastateltava 4)

Avoin kommunikaatio ja vuorovaikutus eri osapuolten välillä on yhteishallinnan periaatteiden toteutumisen kannalta oleellista. Tutkimuksessa saadun aineiston perusteella Korholankoskien kunnostuksessa tiedon välittyminen on ollut puutteellista. Omia näkökulmia haastateltavat olivat pyrkineet esittämään ennen kunnostustöiden alkamista järjestetyssä tiedotustilaisuudessa, paikallislehteen kirjoittamalla ja kunnostustöitä tekevien työmiesten kanssa jutellen. Mitään varsinaista avointa foorumia paikallisten käyttäjätahojen ja kunnostuksesta vastaavien tahojen välillä ei kunnostusten aikana kuitenkaan ollut. Täten eri osapuolten mahdollisuuden esittää näkemyksiään tai toiveitaan kunnostuksia kohtaan olivat rajalliset.

Joustavuus oli seikka, jota toivottiin kunnostustöiden päätöksenteossa useamman haastateltavan toimesta. Joustavuutta ja molemminsuuntaista kommunikointia toivottiin sekä kunnostustyön aikana, että sen jälkeen. Haastateltavat kokivat, että paikallisten mielipiteitä ei päätöksenteossa oteta huomioon. Myös kunnostuksen järjestäjien puolelta tulevaa tiedotusta pidettiin puutteellisena. Haastatteluista saadun aineiston perusteella

voidaan todeta, että kunnostustyöt toteutettiin paikallisten näkökulmista katsottuna valmiin suunnitelman mukaisesti paikallisten toiveista välittämättä.

”Mut ei se tiedottaminen kyllä kummasta ollut. Minusta siinä olis ihan hyvin voinut olla semmonen että tiedotustilaisuus vaikka tonne koululle järjestetty tiedotustilaisuus tai seurojentalolle järjestettävä tiedotustilaisuus että missä ollaan, ja mikä vaihe menossa ja mitenkä on tarkoitus mennä eteenpäin. Kun ajatellaan tämmöstä tehdään, niin tekijät, suunnittelijat ja muut asuu muualla. Ei se koske heitä. Paikallista väestöähän se koskee. Mutta milloinka sitä maaseudun ihmistä on kuunneltu?” (Haastateltava 3)

Aineistosta esiin noussut teema puutteellisesta informaation kulusta kunnostuksien aikana sotii voimakkaasti yhteishallinnan periaatteiden toteutumista vastaan. Toisaalta haastateltavien joukosta löytyi myös poikkeus, jonka kokemukset vastasivat yhteishallinnan periaatteita todella hyvin. Yksi haastateltava oli asuttanut kunnostajia mökillään sekä veneillyt kunnostuksesta vastaavan henkilön kanssa koskilla haastateltavan moottoriveneellä.

”mun mökillä asui nää kunnostajat ja tämän tyyppistä yhteistoimintaa oli ja mäkin sitten halusin tietää sillon talvella niin rantaan menin ja tän tyyppistä. Ja kävin mä sitten ihan tän kuka oli tästä kunnostustoiminnan vetäjä niin käytiin ihan sitten moottoriveneellä ajelemassa koskella. Se kävi esittelemässä tän kosken, ja muillekin. Kyllä ihan hyvillään esittelivät näitä suunnitelmia siellä.” (Haastateltava 5)

Kyseinen haastateltava koki saaneensa tätä kautta perusteellista tietoa kunnostuksien tilasta. Kyseinen tilanne vastaa myös monilta osilta yhteishallinnan ideaalitulannetta – osapuolet ovat tiiviissä kommunikaatioyhteydessä ja resursseja käytetään vastavuoroisesti kumpaakin osapuolta hyödyttävällä tavalla.

5.4 Näkökulmia kunnostusten jälkeen

Korholankoskien kunnostuksien vaikutuksia on syytä tarkistella eri näkökulmista myös kunnostusprosessin valmistumisen jälkeen. Näin saadaan tietoa siitä, millä tavoin kunnostustyöstä saadut tulokset näyttäytyvät eri osapuolille. Samalla voidaan pohtia mitä

asioita olisi voitu tehdä toisin, jotta kunnostustyö olisi kokonaisuudessaan näyttäytynyt kaikille osapuolille onnistuneempana. Näin voidaan kerätä tietoa siitä mitä on opittu, miten ja opittua tietoa voidaan käyttää seuraavissa saman tyyppisissä projekteissa. Jatkuva oppiminen on oleellista myös yhteishallinnan toteutumisen kannalta.

Virtavesien kunnostusprojektien kokonaisvaltaisten tuloksien ja vaikutusten arviointi on haastavaa. Kunnostuksien vaikutusta virtavesieliöiden ja etenkin kalakantojen elinolojen parantumiseen voidaan tarkastella vielä suhteellisen helposti kvantitatiivisella mittauksella ja kunnostusten jälkeistä eliökantojen kokoa aiempiin tuloksiin vertailemalla. Haasteita ilmaantuu, kun siirrytään ekologisten näkökantojen tarkastelusta kunnostusten aineettomien arvojen ja sosiaalisten aspektien arviointiin.

Virtavesien kunnostuksien tulosten arvioinnin haasteellisuus ilmeni myös Korholankoskien kunnostuksien yhteydessä. Koskien kunnostuksesta vastannut ELY-keskus pitää kunnostusta erittäin onnistuneena mutta toisaalta virtavesien kunnostusten kokonaisvaltaisen arvioinnin ongelmallisuus on tunnustettu yleisesti myös asiantuntijatahon keskuudessa. (Yle 2012).

Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella voidaan esittää, että paikallisten käyttäjätahojen näkökulmasta Korholankoskien kunnostus ei ole niin onnistunut, kuin mitä ELY-keskus kunnostuksesta vastaavana tahona antaa ymmärtää. Aineistosta saadun tiedon perusteella kunnostustöiden tuloksia on tarkasteltu eritoten kvalitatiivisilla mittausmenetelmillä ja ekologisen tilan muutosta vertailemalla. Sosiaalisten aspektien ja aineettomien luontoarvojen tarkastelu sen sijaan on jäänyt toisarvoiseksi. Kuten jo aiemmin on todettu, haastatteluista ilmeni, että Korholankoskien paikallisilla käyttäjäryhmillä on runsaasti tietoa ja erilaisia näkökantoja koskiin liittyen. Haastateltavat esittivät monenlaisia näkökulmia myös kunnostusten jälkeisestä tilanteesta. Lisäksi jo kunnostusten aikana paikallisten peräänkuuluttamaa joustavuutta toivottiin myös kunnostusten jälkeen.

Haastateltavat kokivat, että kunnostusten valmistumista koskeva tiedottaminen ei ollut järin laadukasta. Kunnostusprojektin valmistumisesta ilmoittaminen oli tapahtunut tiedotusluontoisesti – kunnostajat olivat ilmoittaneet, että koskien kunnostus oli saatu valmiiksi, mutta minkäänlaista palautteenantamismahdollisuutta vastaajat eivät olleet saaneet.

Palautteenanto ja molemminpuoliset informaation vaihtofoorumit ovat tärkeässä osassa yhteishallinnan periaatteen toteutumisen kannalta. Korholankoskien kunnostuksien kohdalla foorumien puuttuminen näyttäytyi konkreettisesti kunnostusprosessin jälkeen. Paikallisilla asukkailla oli paljon näkökantoja ja parannusehdotuksia, joissa voisi olla hyötyä myös tulevissa samankaltaisissa kunnostusprojekteissa. Koska helppoa keinoa palautteenantoon ei ollut, oli tuloksena tilanne, joka ei palvellut kumpaakaan osapuolta – kunnostajilta jäi oleellista informaatiota saamatta ja paikallisten legitimizeetti päätöksentekoon väheni.

Yksi konkreettinen ongelma, joka ilmeni vasta kunnostustyön päätyttyä, oli yksi koskeen siirretty kivi. Kyseinen kivi oli sijoitettu sellaiseen kohtaan, että kosken virtaukset ajoivat kanootti suoraa kiveä päin. Ongelma ilmeni vasta kun kosken veden pinnan nousu mahdollisti koskenlaskun.

”siinä on ainakin yks semmonen aika paha sivuttainen pohjavirta, mikä sitten painaa niinku kokemattoman melojan aina siihen yhelle samalle hiton kivelle missä sitten onkin ollut kanootti jo muutaman kerran rullalla sen ympärillä.” (Haastateltava 2)

Ongelmalliseen paikkaan sijoitettu kivi on tahaton ja yllättävä ongelma, jolla on kuitenkin varsin konkreettisia vaikutuksia paikallisten tahojen edustajien näkökulmasta. Kivi aiheuttaa sen, että monet paikallisten viihtymiseen ja koskien monipuoliseen käyttöön pohjautuvat toiveet eivät toteudu. Melonnan edellytyksien heikentymisen kautta asialla on vaikutusta myös paikallisten elinkeinoon.

Kyseinen yhden kiven aikaansaama ongelma kuvaan hyvin luonnonvarojen hallinnointiin liittyviä odottamattomia seurauksia, jotka voivat näyttäytyä vasta prosessien jälkeen. Haastateltavat toivoivat, että kunnostajat olisivat varautuneet jo etukäteen tällaisiin mahdollisiin jälkikäteen ilmaantuviin seikkoihin. Vastaajien näkemysten mukaan kiviongelma olisi voitu hoitaa vaivattomasti, mikäli kunnostuksen suunnitteluissa olisi budjetoitu resursseja mahdollisten jälkiseurauksien hoitoon. Kiven siirtäminen onnistuisi nopeasti yhdellä kaivinkoneella vedenpinnan ollessa alhaalla. Omasta takaa paikallistahojen edustajilla ei kuitenkaan ole riittäviä resursseja ongelman hoitamiseksi.

”mullahan meni yks kanootti meni solmuun siinä sen kiven ympärille ja tota niin siinä sitten olikin noita ely-keskuksen ukkoja oli siinä niin koitettiin vinssata sitä kanoottia siitä pois ja oli silloin jo jopa puhetta että jos sitä olis siirtänyt sitä kivee mutta se nyt vähän jäi sille puheille sitten.” (Haastateltava 2)

Kunnostuksien vaikutus kalakantoihin kiinnosti myös haastateltavia. Tietoa kunnostuksien ekologisista vaikutuksista haastateltavat olivat saaneet omakohtaisesti, koska kalasaaliit yms. ovat läheisesti koskien kanssa tekemisissä olevilla paikallisilla hyvin tiedossa. Toisaalta haastateltavat toivoivat myös tarkempaa tieteellistä tietoa kunnostuksien vaikutuksista kalakantoihin. Haastateltavat tiesivät kunnostuksien lopullisten vaikutusten hahmottuvan vasta vuosien saatossa. Näin ollen haastateltavat eivät pystyneet arvioimaan kunnostusten lopullisia ekologisia vaikutuksia. Tämä lisäsi haastateltavien kiinnostusta saada asiasta myös virallista tutkimustietoa.

”Sinänsä se olis kiva tietää nii vähän noita enemmänkin sitten, saada julkisuuteen noita miten noi nyt on. Ne on kuitenkin tutkinut just tota taimenkantaa ja harjuskannan sitä miten ne on löytänyt nämä uudet sorakot että käyttääkö ne niitä ollenkaan. Että se olis siis ihan vaan mielenkiinnosta.” (Haastateltava 2)

Yhteisen foorumin puuttuminen paikallisten tahojen edustajien ja kunnostajien välillä kunnostuksien jälkeen aiheuttaa tilanteen jossa kumpikaan osapuoli ei saa informaatiota tilanteesta. Tapaus osoittaa myös sen, kuinka hyödyllistä yhteishallinnan mukainen

molemminpuolisen informaation vaihto voisi olla. Mikäli osapuolien välillä olisi vielä kunnostusten päättymisen jälkeen olemassa jonkinlainen kahdensuuntainen tiedotuskanava hyötyisivät molemmat osapuolet tilanteesta; Kunnostajat voisivat antaa kunnostuksien tuloksista paikallisten toivomaa asiantuntijätietoa ja päinvastaisesti paikalliset pystyisivät välittämään asiantuntijatasoa hyödyntäviä tietoa arkipäiväisistä kokemuksistaan – esimerkiksi koskista kalastettujen kalojen määristä ja mitoista. Lisäksi jälkepäin ilmaantuneista seikoista, kuten Korholankoskien kohdalla veneilyä haittaavasta kivistä, saataisiin tieto välittämään tehokkaammin.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Korholankosket luonnonresurssina

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että Korholankoskien rannoilla asuvat paikalliset ihmiset liittävät koskiin monenlaisia hyvin monenlaisia arvoja. Virtavesien kunnostuksilla pyritään yleisesti ekologisen tason – etenkin arvokalakantojen tilan kohentamiseen. Tämä oli myös Korholankoskien ensisijainen tavoite. Tulosten valossa paikalliset näkivät kalakantojen parantamiseen tähtäävien kunnostuksien olevan heidän etujensa mukaisia – olihan monen haastateltavan toimeentulo osaltaan riippuvainen koskien kalastusmahdollisuuksista ja sitä kautta koskissa liikkuvan kalan määrästä.

Monelle paikalliselle kalastus ei ole kuitenkaan Korholankoskien ensisijainen arvo. Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa mielestäni huomionarvoista oli juuri se, kuinka paljon erilaisia taloudellisiin intresseihin liittymättömiä arvoja vastaajat liittivät koskiin. Henkilökohtaisesti koin todella yllättäväksi sen, kuinka monenlaisia näkökulmia ja vahvoja tunnesiteitä paikalliset ihmiset voivat liittää Korholankoskien kaltaiseen luontokohteeseen. Vaikka haastateltavissa oli jollain tavalla taloudellisia intressejä koskia kohtaan ja kalataloudelliset vaikutukset olivat täten heille tärkeitä, vastauksissa painottui ennen kaikkea koskien aineettomien arvojen tärkeys.

Paikalliset näkivät Koskissa kalastuksen ohella matkailuun ja virkistymiseen liittyviä mahdollisuuksia. Lisäksi koskien visuaalinen ilme virtaavan veden kuohuineen koettiin tärkeäksi. Erityisen tärkeänä arvona vastauksissa korostui veneilyn mahdollisuuden. Vastauksissa kosket nähtiin kokonaisvaltaisena virkistys- ja luontokohteena, jossa kalastuksen edellytykset ovat yksi tasavertainen osa-alue muiden luontoarvojen ohella.

Koskiin liitettiin lisäksi sosiaalisia arvoja. Kosket ovat aikojen saatossa olleet paikallisia yhdistävä elementti, jonka yhteydessä on kokoonnuttu yhteen muun muassa talkoiden

parissa. Tämän lisäksi etenkin iältään vanhempien haastatteluun vastanneiden kertomuksista korostuivat eräänlaiset myyttiset arvot, jotka ovat seurausta pitkästä historiasta ja kokemussuhteesta koskien parissa.

Mielestäni Korholankoskien kunnostus on hyvä esimerkki siitä, kuinka luonnonvarojen hallinnassa on tullut ennen kaikkea erilaisten verkostojen ja eriäviä näkökantoja edustavien tahojen välistä kanssakäymistä. Tutkielmani osoittaa, että jo pienelle paikallistahon edustajista koostuvalla vastaajaryhmällä on monenlaisia koskeen liittyviä näkökantoja ja intressejä. Kun aikoinaan talouden intressejä palvelemaan valjastetut kosket ovat kasvattaneet merkitystään kalastus-, virkistys- ja ympäristökohteena, on koskista kiinnostuneiden intressitahojen määrä kasvanut. Samalla näiden intressitahojen välinen kanssakäyminen on lisääntynyt ja muuttunut monimuotoisemmaksi.

Kanssakäymisen lisääntymisen myötä myös poikkeavia näkemyksiä edustavien intressitahojen väliset konfliktit ovat lisääntyneet. Toisaalta Korholankoskien kunnostuksen yhteydessä tähän tutkimukseen haastatteluilla oli melko yhtenäiset näkemykset asiasta. Uskon kuitenkin, että erilaisten näkemysten erot korostuisivat myös Korholankoskien kunnostusprojektissa, mikäli tutkimuksessa olisi otettu laajemmin huomioon useampien intressiryhmien näkemyksiä. Kunnostajien, ympäristösuojelutahojen ja esimerkiksi kalankasvatuksen edustajien vastauksissa olisi todennäköisesti korostunut poikkeavat näkemykset

Samalla Korholankoskien kunnostus havainnollistaa hyvin sitä, minkälaisia legitimizeettiin liittyviä seikkoja luonnonvarojen hallinnassa on nykyisin otettava huomioon (ks. luku 2.4). Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella voidaan esittää, että yksinomaan asiantuntijatahujen näkökulmiin pohjautuva päätöksenteko ei riitä verkostomaisten käyttäjäryhmien luonnonvarojen hallinnassa, mikäli toiminnalle halutaan mahdollisimman suuri legitimizeetti.

6.2 Yhteishallinta Korholankoskien kunnostuksessa

Haastatteluaineiston perusteella paikallisten intressitahojen edustajat kokivat, että kunnostustyöt toteutettiin ennen kaikkea kalakantojen parantamiseen tähtäävistä näkökulmista. Kala. Kalakantojen ja kalastuksen edellytyksien parantamiseen tähtäävät tavoitteet eivät ole ristiriidassa paikallisten intressien kanssa, mutta tutkimuksen tulokset osoittavat, että paikallisten muiden moninaisien näkökulmien huomioiminen Korholankoskien kunnostuksen yhteydessä on ollut vähäistä. Valtaosa haastateltavista koki, että heidän näkökantojaan huomioitiin puutteellisesti jokaisessa kunnostustyön vaiheessa – niin ennen kunnostuksen aloittamista, sen aikana, sekä kunnostustöiden päätyttyä.

Saatujen tulosten pohjalta voidaan todeta, että Korholankoskien kunnostuksessa painottuu asiantuntijatahoa edustavien kunnostajien näkökulmat. Sen sijaan paikallistahon näkökulmia ei ole huomioitu. Paikalliset kunnostusprojekti näyttäytyi ennen kaikkea tuloskeskeisenä – kunnostajien väkivoimaisena *junttaamisena*, eikä niinkään ongelmanratkaisuluonteisena prosessina.

Tarkasteltaessa Senin ja Raakjaer Nielsenin laatimaa viiden yhteishallinnan tason mallia (ks. luku 2.5), voidaan saatujen tulosten perusteella Korholankoskien kunnostusprojekti sijoittaa joko ohjaavan tai konsultoivan yhteishallinnan mallin sisälle. Kyseisissä malleissa viranomaistahojen rooli päätöksenteossa on merkittävä. Tästä syystä ohjaava tai konsultoiva malli ei toteuta yhteishallinnan keskeisiä periaatteita tai toteuttaa niitä vain joltain osilta. Tässä tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella yhteishallinnan edut jäävätkin Korholankoskien kunnostuksissa suurilta osilta saavuttamatta.

Haastatteluaineistoa analysoidessa päällimmäisiksi teemoiksi nousivat yhteishallinnan toteutumista estävät teemat. Tällaisia teemoja olivat kunnostajatahon vastuu kunnostustyön onnistumisesta, paikallisten käyttäjäryhmien passiivisuus osallistua päätöksentekoon sekä molemminsuuntaisen keskustelufoorumien puute käyttäjäryhmien välillä.

Tarkasteltaessa saatuja tuloksia, huomataan, että juuri tiedon välittyminen kunnostajien ja paikallisten välillä oli huomattavin yhteishallinnan periaatteiden toteutumista estävä seikka. Paikalliset kokivat, ettei kunnostuksista tiedotettu tarpeeksi. Lisäksi keinot päästä keskusteluyhteyteen kunnostajien kanssa koettiin rajallisiksi etenkin kunnostustöiden alkamisen jälkeen. Keinot näkökulmien esittämiseen rajoittuivat pääasiassa yhteen ennen kunnostuksia järjestettyyn tiedotustilaisuuteen, jossa paikallisten oli mahdollista kertoa toiveita kunnostuksia kohtaan. Kunnostusten aikana informaation saaminen ja keinot osallistua päätöksentekoon olivat sen sijaan rajoittuneet. Haastatteluaineistosta saatujen tulosten perusteella kunnollista molemminpuolista keskusteluyhteyttä ei kunnostusten aikana ollut. Kunnostajien suunnalta ei informaatiota ei paikallisille juurikaan liikkunut, jolloin kunnostusten saaminen edellytti paikallisilta oma-aloitteista lähestymistä kunnostajiin. Lisäksi paikallisten käyttäjäryhmien edustajat kokivat omat vaikutusmahdollisuudet kunnostusten läpivientiin vähäisiksi, vaikka he olisivat kunnostajiin ottaneet yhteyttä.

Avoimen keskustelufoorumin puuttuminen kunnostajien ja paikallisten käyttäjäryhmien välillä kunnostusprosessin eri vaiheissa antaa paikallistahojen edustajille vaillinaiset keinot osallistua luonnonvaroja koskevaan päätöksentekoon ja omien näkökulmien esittämiseen. Koska avoin ja välitön tiedonsiirto osapuolien välillä on oleellisessa osassa yhteishallinnan toteutumisessa, saatujen tulosten valossa Korholankoskien kunnostuksien ei voi nähdä täyttävän yhteishallinnan periaatteita tiedonsiirron osalta.

Toinen yhteishallinnan toteutumista vastaan sotiva teema, joka aineistonanalyysissä nousi tehdessä esille, liittyi paikallistason edustajien passiivisuuteen. Yhteishallinnan lähtökohta voidaan pitää sitä, että käyttäjäryhmät haluavat osallistua aktiivisesti päätöksentekoon. Korholankoskien kunnostuksia kohtaan ilmeni vastaajien keskuudessa kuitenkin jonkin verran passiivisuutta – vaikka vastaajat koskiin monenlaisia arvoja liittivätkin ja vaikka

kunnostuksiin ei oltu tyytyväisiä. Passiivisuuteen liittyi useasti ajatus siitä, ettei vaikutusmahdollisuuksia pidetä tarpeeksi riittävinä, jotta osallistumisen vaiva kannattaisi.

Kolmas mainitsemani yhteishallinnan toteutumista estävä teema liittyy siihen, että kunnostajataho nähtiin olevan vastuussa kunnostusprojektin onnistumisesta. Syitä siihen, miksi yhteishallinta ei toimi on esitetty monia. On muun muassa esitetty, että taloudellisten tekijöiden vaikutus ja suunnitteluvaltaa käyttävien tahojen vahvat näkemykset ja käytännöt aiheuttavat päätöksentekovallan päätymistä asiantuntijatahoille. (ks. luku 2.5.) Kuitenkin teoreettisempaa selitystä siihen, miksi yhteishallinnan toteutumisellekin oleellinen käyttäjäryhmien suora osallistaminen ei ota onnistuakseen, on esittänyt muun muassa Raitio (2003, 201–203). Hänen mukaan voimakkaasti asiantuntijatietouteen nojaavan luonnonvarojen hallinnan taustalla vaikuttaa nimenomaan virallistahojen vastuu päätöksenteosta. Virkamiesten ja asiantuntijatahojen vastuu korostuu luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa, sillä heidän vastuulla on lopullisten tulosten ja ylhäältä päin määriteltyjen tuottotavoitteiden saavuttaminen.

Asiantuntijatahot voivatkin perustella velvollisuuttaan tehdä lopulliset ratkaisut sen sijaan, että paikallisten käyttäjäryhmien roolia päätöksenteossa vahvistettaisiin. Koska kansalaisilla ei ole virkamiehiin, asiantuntijoihin tai toimihenkilöihin verrattavaa vastuuta tulosten saavuttamisessa, ei heille voi myöskään luovuttaa siihen liittyvää päätöksenteon valtaa. Näin ollen jokaisen käyttäjäryhmän yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttaa lopputulokseen ei voida saavuttaa.

Virkamiesten ja asiantuntijatahojen vastuu korostuu tutkimuksen tulosten perusteella myös Korholankoskien kunnostusta koskevassa päätöksenteossa. Haastattelujen perusteella kunnostajataholla nähdään olevan vastuu lopullisten tulosten ja ylhäältä päin määriteltyjen tuottotavoitteiden saavuttamisessa. Asiantuntijatahot voivatkin perustella velvollisuuttaan tehdä lopulliset ratkaisut sen sijaan, että paikallisten käyttäjäryhmien roolia päätöksenteossa

vahvistettaisiin. Koska kansalaisilla ei ole virkamiehiin, asiantuntijoihin tai toimihenkilöihin verrattavaa vastuuta tulosten saavuttamisessa, ei heille voi myöskään luovuttaa siihen liittyvää päätöksenteon valtaa. Näin ollen jokaisen käyttäjäryhmän yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttaa lopputulokseen ei ole Korholankoskien kunnostuksissa saavutettu.

Nimitin aiemmin Korholankoskien kunnostuksesta eräänlaiseksi virtavesien kunnostusten loppukokeeksi, jossa kunnostajien tavoitteena oli mahdollisimman hyvä tulos niin ekologisista, kuin aineettomiin arvoihin nojaavista näkökulmista katsottuna (ks. luku 4.1). Tarkasteltaessa tämän loppukokeen tuloksia yhteishallinnan toteutumisen kannalta ei Korholankoskien kunnostuksista voi antaa kovin hyvää arvosanaa. Etenkin veneilyn mahdollisuuksien parantamisen suhteen kunnostukset eivät ole onnistuneet.

6.3 Pohdinta

Pohdittaessa sitä, kuinka tässä Korholankoskien kunnostusta koskevassa tapaustutkimuksessa saadut tulokset heijastuvat yhteiskuntaan yleisesti, on syytä tarkastella tekemäni tutkimuksen luonnetta ja myöntää puutteet tutkimuksessa. Luonnonvaran yhteishallinnan toteutumisen kannalta on oleellista huomioida kaikkien käyttäjäryhmien näkökulmat. Tässä tutkimuksessa tarkastelu rajoittuu kuitenkin vain Korholankoskien varalle asuviin paikallistason käyttäjäryhmien näkökulmiin. Yhteishallinnan toteutumisen kannalta olisikin ollut hedelmällistä tutkia kunnostusprojektiin liittyvä näkökulmia laaja-alaisemmin erilaisia intressitahon edustajia kuulemalla. Näin tutkimukseen olisi todennäköisesti saatu monipuolisempia näkemyksiä ja myös mahdollisesti enemmän vastakkainasettelua. Etenkin kunnostajien ja esimerkiksi kunnostusten rahoittajien näkökulmia olisin toivonut saavani tutkimukseeni.

Tulosten tarkastelussa tulee kuitenkin huomioida Pro gradu -työn edellytykset laaja-alaisen tutkimuksen tekoon. Tämän vuoksi tutkimuksen fokus paikallistason käyttäjäryhmien näkökulmiin oli tietoinen, ja mielestäni toimiva ratkaisu. Tällä tavoin tutkimukseen saatiin kohtuullisella vaivalla informaatiota henkilöiltä, jotka ovat välittömässä yhteydessä koskiin ja kunnostusprosessin vaikutuksiin. Kokonaisvaltaisen selvityksen sijaan tätä tutkimusta voidaan pitää eräänlaisena käytännön osoituksena siitä, kuinka monitahoisia näkökantoja lähtökohtaisesti melko mitättömältä tuntuvaan luontokohteeseen liittyy ja millaisia seikkoja sellaisen hallinnoinnissa on syytä huomioida.

Mielestäni valitsemani aineistokeruumetodi oli tutkimuksen asettelun kannalta toimiva. Lumipallo-otantaa käyttämällä sain haastateltua sellaisia henkilöitä, joilla oli vahvoja näkökulmia Korholankoskista ja niiden kunnostuksessa. Toisaalta haastatteluaineisto on melko rajoittunut ja lumipallo-otannan vuoksi aineisto saattaa kuvastaa eräänlaista ääripäätä kunnostuksiin liittyvissä näkemyksissä – maltillisesti tai välipitämättömästi kunnostukseen suhtautuvia ei haastatteluihin valikoitunut.

Rajallisen aineiston vuoksi tutkielmani tuloksista ei voida vetää erityisen yleistäviä päätelmiä, siitä kuinka luonnonvarojen hallintaa tulisi toteuttaa. Mielestäni tutkielmani Korholankoskien kunnostuksesta osoittaa kuitenkin hyvin, sen että pelkkään ylhäältä alas suuntautuvaan asiantuntijatietoon perustuva päätöksentekomalli ei ole optimaalinen lähestymistapa luonnonvarojen hallintaan nykymuotoisessa yhteiskunnassa. Kuten aiemmin tässä tutkimuksessa on esitetty, tulisi luonnonvarojen käytössä huomioida erilaiset intressiryhmien näkökulmat entistä tehokkaammin (ks. kpl 2.4.). Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella voidaan esittää, että aktivoimalla, osallistamalla ja vuorovaikutusta intressitahojen välillä käyttämällä, voidaan saavuttaa päätöksenteolle suurempi hyväksyttävyyys vallankäytön kohteiden piirissä verrattuna perinteiseen ylhäältä alas suuntautuvaan ohjaukseen.

Korholankoskien kunnostusta koskevan tapaustutkimukseni tulosten perusteella näyttää siis siltä, että yhteishallinnan periaatteita noudattamalla on mahdollista saavuttaa suurempi legitimitetti luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa. Huomionarvoista on myös, se että saatujen tulosten perusteella yhteishallinnan periaatteisiin tähtäävällä toiminnalla voidaan saavuttaa taloudellista etua. Haastatteluaineistosta noussut tapaus siitä, kuinka kunnostajat ja paikallisen tahon toimijat pystyivät yhdistämään resurssiaan ja voimavarojaan tehokkaasti, osoittaa hyvin, kuinka käyttäjäryhmien edustajia osallistamalla päätöksentekoon saadaan suurempi legitimitetti ja samalla käytännön kustannukset vähenevät. Uskon, että yhteishallinnan taloudelliset edut korostuvat luonnonvarojen hallinnassa etenkin Korholankoskien kunnostuksen kaltaisissa pienen mittaluokan projekteissa.

Vaikka Korholankoskien kunnostuksessa on kyse tietystä, yksilöllisestä tapauksesta, on arvioinnissa kuitenkin hyvä pohtia saatuja tuloksia myös laajemmassa mittakaavassa. Pohdittaessa, sitä mitä tapaustutkimus Korholankoskien kunnostuksessa antaa keskustelulle yhteishallinnalle, on mielestäni syytä perehtyä yhteishallinnan toteutumista estäviin

seikkoihin. Korholankoskien kunnostuksen tapauksessa yhteishallinnan toteutumista estävät teemat olivat kunnostajatahon vastuu kunnostustyön onnistumisesta, paikallistason käyttäjäryhmien passiivisuus osallistua päätöksentekoon sekä molemminsuuntaisen keskustelufoorumin puute.

Vastuun määrittely Korholankoskien kunnostuksen tyyppisessä luonnonvaran hallinnassa on fundamentaalinen kysymys, jota muun muassa Raitio (2003) on pohtinut. Tässä tutkielmassa saatujen tulosten perusteella ei voida vastata siihen, miten vastuuta voitaisiin jakaa yhteishallinnan mukaisesti enemmän asiantuntijataholta paikallistason toimijoille. Tutkielmani ei myöskään vastaa kysymykseen siitä, kuinka tai millä tasolla tällainen vastuun jakaminen on ylipäätään järkevää. Jatkotutkimus virtavesien kunnostuksiin liittyvästä vastuun määrittelystä voisikin olla paikallaan.

Mielestäni teemat käyttäjäryhmien passiivisuudesta ja keskustelufoorumin puutteesta ovat toinen toistaa tukevia tekijöitä, kun analysoidaan syitä yhteishallinnan kariutumiseen. Uskon, että luomalla helposti omaksuttavan keskustelu- ja palautteenantoforumin käyttäjäryhmien välille, myös osallistumisaktiivisuus paranisi. Tällöin myös yhteishallinnan periaatteiden mukainen käyttäjäryhmien osallistaminen tehostuisi. Tutkielmani osoittaa, että virtavesien kunnostuksissa voi tapahtua odottamattomia seurauksia – esimerkkinä Korholankoskien kunnostuksissa ilmennyt veneilyä haittaava kivi.

Mikäli tieto tällaisista odottamattomista seikoista saataisiin kulkemaan nopeasti luotua foorumia pitkin asianomaisien välillä paikallistasolta asiantuntijatasolle, pystyttäisiin asiaan todennäköisesti vaikuttamaan yhteishallinnan periaatteiden mukaisesti nopeasti ja joustavasti. Samalla paikallistason käyttäjäryhmien vaikutusmahdollisuudet lisääntyisivät ja päätöksenteon legitimitetti paranisi. Lisäksi myös asiantuntijataho saisi konkreettista tietoa paikallistasolta.

Korholankoskien kunnostuksesta saadun tiedon perusteella uskallan väittää, että yhteishallinnan toteutumisesta voitaisiin tehostaa luomalla riittävä keskustelufoorumi käyttäjäryhmien välille. Väitän, että foorumin luomisella yhteishallinnan toteutumisen tasoa voitaisiin lisätä Korholankoskien tapauksen lisäksi myös muissa virtavesien kunnostuksissa, sekä vastaavanlaisissa luonnonvarojen hallintaa koskevilla projekteilla.

Käytännössä käyttäjäryhmien välistä keskusteluyhteyttä luonnonvarojen hallinnassa voisi tehostaa teknologian sovelluksien avulla. Teknologiaan hyödynnetään jo nyt luonnonvarojen hallinnassa. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen perustamassa ja ylläpitämässä Järvi- & meriwikiissä kaikki halukkaat pääsevät raportoimaan omia havaintojaan vesialueista sähköiseen palveluun. Palveluun on rekisteröity vesialueista perustiedot, jotka on kopioitu viranomaisten tietojärjestelmistä. Tämän viranomaistiedon lisäksi palveluun saadaan kerättyä käyttäjäryhmien hallussa olevaa maallikotietoa. (Suomen ympäristökeskus, 2017.) Järvi- & meriwikiin kaltaisia tietotekniikan sovelluksia, jotka kokoavat eri käyttäjäryhmien tietoa, voisi mielestäni käyttää luonnonvarojen hallinnassa laajemmin.

Mielestäni tutkielmani havainnollistaa sen, että pelkkä ympäristötieteen tai talouden näkökulmiin nojaava päätöksenteko ympäristöä ja luonnonvaroja koskevilla seikoilla ei ole kestävä. Tutkimukseni tulokset todistavat, että jo yhden virtaveden kunnostuksen yhteydestä kerätystä rajatusta ja suppeasta käyttäjätaho-otoksesta löytyy runsaasti näkökulmia, jotka ovat riippumattomia ympäristöä tai taloutta koskevista tekijöistä. Jotta luonnonvarojen hallinnan legitimitetti pysyisi mahdollisimman korkealla, tulee tällaiset käyttäjäryhmien aineettomiin ja sosiaalisiin aspekteihin liittyvät näkökulmat huomioida päätöksenteossa entistä enemmän. Nykymuotoisessa yhteiskunnassa moninaisten käyttäjätahojen luonnonvarojen hallinta vaatii ennen kaikkea eri tieteenalojen välistä yhteistyötä, jotta päätöksentekoa pystytään toteuttamaan mahdollisimman perusteellisen tiedon pohjalta.

Myös luonnonvarojen hallintaa koskevien hankkeiden tulosten tarkastelussa tulisi huomioida eri tieteenalan aspektit. Pelkkiin määrällisiin tunnuslukuihin perustuva tulosten tulkinta ei anna kokonaisvaltaista kuvaa hallinnan onnistumisesta. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella luonnonvaroihin liittyy runsaasti aineettomia sosiaalisia arvoja, joita ei voi pelkästään luvuilla mitata. Luonnonvarojen taustalla on ihmisiä kokemuksineen ja tarinoineen. Tutkielmani osoittaa, että myös näiden ihmisten näkemyksiä tulisi huomioida ja heidän ääntänsä tulisi kuulla päätöksenteossa. Samalla toivon, että tutkielmani toimisi varovaisena ovenavauksena uudelle yhteiskuntatieteelliselle luonnonvara- ja ympäristötutkimukselle, jossa luonnon moninaiset sosiaaliset arvot saisivat entistä enemmän näkyvyyttä. Kokemuksesta voin sanoa, että sopivia tutkimuskohteita voi löytää hyvinkin yllättävistä kohteista.

7. LÄHTEET

Andersson, H. 2004. Kansanliikkeen hillitty / hillitön charmi – vaikuttajat, vastustajat ja valtaajat kaupunkitilan muutoksessa. *Aurora* 4:2004. 4–6

Armitage, D., Berkes, F. & Doupleday, N. 2007. *Adaptive CoManagement: Collaboration, Learning, and Multilevel Governance*. UBC Press, Vancouver.

Beetham, D. 1991. *The legitimation of power*. Macmillan, Basingstoke.

Berkes, F. 2007. Berkes, F., Armitage, D. & Doubleday, N. *Adaptive co-management: collaboration, learning, and multi-level governance*. UBC Press, Vancouver.

Carlsson, L., Berkes, F. 2005. Co-management: concepts and methodological implications. *Journal of Environmental Management* 75:2005. 65–76.

Chiras, D. 2009. *Environmental Science*. (8th ed.) Jones and Bartlett publishers, Massachusetts.

Eloranta, A. 2010. *Virtavesien kunnostus*. Kalatalouden keskusliitto, Helsinki.

Eskelinen, H. 2001. *Aluepolitiikkaa rautahäkissä*. Kunnallisan kehittämissäätiö Polemia-sarjan julkaisu nro 41. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere.

Haila, Y., Ryyänen, T. & Saraste, M. 1971. *Ei vettä rantaa rakkaampaa: puunjalostusteollisuus vesistöjemme pilaajana*. Weilin + Göös. Helsinki.

Halfacree, K. *Contrasting Roles for the Post-Productivist Countryside. A Postmodern Perspective on Counterurbanisation*. Teoksessa: Cloke, P. & Little, J. (toim.) 1997. *Contested Countryside Cultures. Otherness, Marginalisation and Rurality*. Routledge. London, 70–93.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. *Tutki ja kirjoita*. (6. uud. laitos. painos). Tammi. Helsinki.

- Hirvilammi, T. & Massa, I. Ympäristösosiaalipolitiikan lähtökohtia. Teoksessa Massa, I. (toim.) 2009. Vihreä teoria: ympäristö yhteiskuntateorioissa. Gaudeamus, Helsinki, 102–129.
- Howitt, R. 2001. Rethinking resource management: justice, sustainability and indigenous peoples. Routledge. London.
- Huhtala, J. 2008. Jokiuitosta kalataloudellisiin kunnostuksiin. Eräiden uiton jälkeisten velvoitekunnostusten kalataloudellisesta vaikuttavuudesta. Lapin ympäristökeskus, Suomen ympäristö 2008:29.
- Jentoft, S., McCay, B. & Wilson, D. 1998. Social theory and fisheries co-management, *Marine Policy* 22:5, 423–436.
- Jentoff, S. 2004. Institutions in fisheries: what they are, what they do, and how they change. *Marine Policy* 28:2, 137–149.
- Jokinen, A. 2002. Metsänomistaja metsänsä hoitajana. Metsänomistaja metsänsä hoitajana. Rutiinit, "tarjokkeet" ja vastavuoroisuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 67:2. 134–147.
- Jormola, J., Järvelä, J., Lehtinen, A. & Pajula, H. 1998. Luonnonmukainen vesirakentaminen: mahdollisuudet ja erityispiirteet Suomessa. Suomen ympäristö. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Järvelä, M. & Uurtimo, Y. 1992. Yhteiskunta ja ympäristö: ympäristöpolitiikan arvo-ongelmia. Tampereen yliopisto Tampere.
- Järvelä, M. & Wilenius, M. 1996. Ilmastoriski ja ympäristöpolitiikka: suomalaiset ympäristövaikuttajat ja nykyajan ympäristöongelmat. Gaudeamus, Helsinki.
- Koljonen, S. 2011. Ecological impacts of in-stream restoration in salmonid rivers: the role of enhanced structural complexity. Oulun yliopisto, Oulu.
- Kyllönen, S. Ympäristön ja luonnonvarojen käytön legitimiteetti. Teoksessa Rannikko, P. & Määttä, T. (toim.) 2010. Luonnonvarojen hallinnan legitimiteetti. Vastapaino, Tampere, 19–58.
- Lehtonen, H. Kalavesien ja kalakantojen hoito. Teoksessa Toivonen, R., Mäki-Kuutti, T. & Forslund, R. (toim.) 1989. Kalamiehen tietokirja 2. Werner Söderström Oy, Helsinki.

- Lehtinen, A. 2005. Maantiede, tila, luontopolitiikka: johdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen. Joensuu University Press, Joensuu.
- Lehtinen, A. & Rannikko, P. 1994. Pasilasta Vuotokselle: ympäristökamppailujen uusi aalto. Gaudeamus, Helsinki.
- Lehtinen, A & Rannikko, P. 2003. Oikeudenmukaisuus ja ympäristö. Gaudeamus, Helsinki.
- Louhi, P. 2010. Responses of brown trout and benthic invertebrates to catchment scale disturbance and in-stream restoration measures in boreal river systems. Oulun yliopisto, Oulu.
- Mannion, A. M. 1999. Natural environmental change: the last 3 million years. Routledge, London
- Mansbridge, J. Everyday talk in the Deliberative system. Teoksessa Macedo, S. (toim.) 1999. Deliberative politics: essays on democracy and disagreement. Oxford University Press, New York, 211–239.
- Massa, I. 2009. Vihreä teoria: ympäristö yhteiskuntateorioissa. Gaudeamus, Helsinki.
- Massa, I. 1998. Toinen ympäristötiede: kirjoituksia yhteiskuntatieteellisestä ympäristötutkimuksesta. Gaudeamus, Helsinki.
- McCay, B.J. & Acheson, J. 1987. The Question of the Commons: the Culture and Ecology of Communal Resources. University of Arizona Press, Tucson.
- Mäki-Petäys, A. 1999. Habitat requirements of juvenile salmonids: towards ecologically-based fisheries management in boreal streams. Oulun yliopisto. Oulu.
- Nienstedt, S. 1997. Ympäristöpolitiikan alku: ympäristönsuojelun tulo Suomen valtakunnalliseen politiikkaan 1960 ja 1970-luvun vaihteessa. Turun yliopisto, Turku.
- Olkio, K. 2005. Virtavesikunnostusten sosioekonomisista vaikutuksista Keski-Suomessa. Keski-Suomen ympäristökeskus.
- Rannikko, P. & Määttä, T. 2010. Luonnonvarojen hallinnan legitimizeetti. Vastapaino, Tampere.
- Rautio, K. Osallistumisestako oikeudenmukainen ratkaisu metsäkiistoihin? Teoksessa Lehtinen, A & Rannikko, P. 2003. Oikeudenmukaisuus ja ympäristö. Gaudeamus, Helsinki

Reunanen, S. 2014. Tuumasta toimeen? Uudenmaan järvikunnostussuunnitelmat ja paikalliset voimavarat niiden toteuttamiseksi. Uudenmaan ELY-Keskus, Raportteja 100:2014.

Sairinen, R. Ympäristöhallinnan monet teorit. Teoksessa Massa, I. (toim.) 2009. Vihreä teoria: ympäristö yhteiskuntateorioissa. Gaudeamus, Helsinki, 130–149.

Salonen, V. Veden maantiedettä yksityisen ja yhteisen rajankäynnistä yhteishallintaan kalataloudessa. Teoksessa Lehtinen, A. (toim.) 2005. Maantiede, tila, luontopolitiikka: johdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen. Joensuu University Press, Joensuu, 79–104.

Sen, S. & Raakjaer Nielsen, J. 1996. Fisheries co-management: a comparative analysis. *Marine Policy* 20:5, 405–418.

Singleton, S. 2000. Cooperation or Capture? the paradox of co-management and community participation in natural resource management and environmental policymaking. Tulane University. New Orleans.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (5., uud. laitos. painos). Tammi, Helsinki.

Väyrynen, K. Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen tieteenteoreettisia ongelmia ja rajanylityksiä. Teoksessa Massa, I. (toim.) 2009. Vihreä teoria: ympäristö yhteiskuntateorioissa. Gaudeamus, Helsinki, 47–77.

Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio., Rautiainen, R. & Anttonen, K. 1988. Yhteinen tulevaisuutemme. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Yrjänä, T. 2003. Restoration of riverine habitat for fishes: analyses of changes in physical habitat condition. Oulun yliopisto, Oulu.

E-lähteet

Fabienne, P. 2017. Political Legitimacy, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [viitattu 1.12.2017] Saatavilla elektronisessa muodossa: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/legitimacy>

Keski-Suomen Ely 2012a. Virtavesien kunnostus [viitattu 12.4.2013] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4488&lan=fi>

Keski-Suomen ELY 2012b. Korholankoskien kunnostus, Keski-Suomi [viitattu 12.4.2013] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=27051&lan=fi>

Keski-Suomen ELY 2009. Maakunnan toiseksi suurin virtavesikunnostus käyntiin Hannulankoskella [viitattu 18.4.2013] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=335921&lan=fi>

Marjamäki, M. 2017. Likaviemäristä tuli taimenjoki 20 vuodessa — Vantaanjoki taas vähän parempi kaloille. Helsingin uutiset [viitattu 21.11.2017] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.helsingin uutiset.fi/artikkeli/486320-likaviemarista-tuli-taimenjoki-20-vuodessa-vantaanjoki-taas-vahan-parempi-kaloille>

Nykänen, T. 2013. Jasper Pääkkönen: Voimayhtiöt syövät vielä hattunsa. Yle. [viitattu 20.11.2017] Saatavilla elektronisessa muodossa: <https://yle.fi/uutiset/3-6765939>

Riitta Rissanen. 2006. Fenomenografia. Luku 5.1. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [viitattu 28.11.2017] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>

Suomen vapaa-ajankalastajien keskusliitto. 2013. Keski-Suomenkoski [viitattu 19.4.2013] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.vapaa-ajankalastaja.fi/laatuapajat/?svk=470>

Suomen ympäristökeskus. 2017. Järvi- & meriwiki. [viitattu 10.12.2017] Saatavilla elektronisessa muodossa: <http://www.jarviwiki.fi/wiki/Etusivu>

Tornberg, T. 2012. Vesistöiden seuranta ontuu. Yle. [viitattu 30.6.2015] Saatavilla elektronisessa muodossa: <https://yle.fi/uutiset/3-6289088>